

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra sociologie

Bakalářská práce

2023

Valérie Janebová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra sociologie

**Genderové stereotypy za volantem z pohledu studentů
autoškoly**

Bakalářská práce

Autor práce: Valérie Janebová

Studijní program: Sociologie – studia současných společností

Vedoucí práce: Mgr. Klaudia Teichman

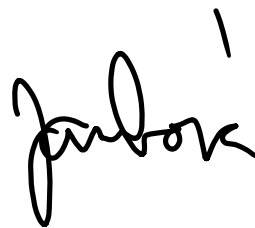
Rok obhajoby: 2023

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 3. 5. 2023

Valérie Janebová

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Janebová', with a small vertical mark above the final 'a'.

Bibliografický záznam

JANEBOVÁ, Valérie. *Genderové stereotypy za volantem z pohledu studentů autoškoly*. Praha, 2023. 43 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií, Katedra sociologie. Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Klaudia Teichman.

Rozsah práce: 85 157

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá genderovými stereotypy za volantem z pohledu studentů autoškoly. Zkoumá, jestli se stereotypy objevují v autoškole, věnuje se stereotypům, s kterými se respondenti mohli setkat před autoškolou a následně je jejím cílem zjistit, zda jsou respondenti autoškolou ovlivněni pro budoucí řízení automobilu. Téma je aktuální, protože v dnešní době je stále řízení vozidla považováno za "mužskou" činnost a ženy mohou být odrazovány od toho, aby se staly řidičkami kvůli sociálnímu tlaku a očekáváním ohledně jejich genderové role. Také je důležité, protože se z místa na místo dostáváme především autem, takže by autoškola měla být příjemné prostředí pro všechny. Práce je rozdělena na teoretickou, metodologickou a praktickou část. V první jsou popsána teoretická východiska jako jsou Genderové stereotypy, Teorie genderových skel, Autoškola a další, ze kterých je následně vycházeno v části praktické. V té je prováděn kvalitativní výzkum, konkrétně pak pomocí polostrukturovaných rozhovorů. Z dat, které tyto rozhovory poskytly je poté prostřednictvím segmentace zvoleno osm témat, rozdělených do třech kapitol podle výzkumných otázek. Následně bylo použito deduktivní kódování pro jejich analýzu. Závěr práce je pak věnován výsledkům, které nemohou být z důvodu malého vzorku vztáhnuté na celou populaci, avšak poměrně jasně ukazují výskyt genderových stereotypů za volantem. Nicméně se neobjevují nejvíce v prostředí autoškoly, na kterou je práce zaměřena především, nýbrž v rodinách respondentů. Práce by mohla pomoci k uvědomění si těchto stereotypů, protože většinou jsou tak zažitá a samozřejmá, že si je vůbec neuvědomujeme.

Abstract

This bachelor's thesis deals with gender stereotypes behind the wheel from the perspective of driving school students. It examines whether stereotypes occur in driving school, looks at stereotypes that respondents may have encountered prior to driving school, and then aims to determine whether respondents are influenced by driving school for future driving. The topic is actual because nowadays driving is still considered a 'male' activity and women may be discouraged from becoming drivers due to social pressure and expectations about their gender role. It is also important because we mainly get from place to place by car, so driving school should be a welcoming environment for all. The thesis is divided into theoretical, methodological, and practical parts. In the first part, the theoretical

background such as Gender Stereotypes, Gender Glass Theory, Driving School, and others are described, which is then used as a basis for the practical part. In the latter, qualitative research is conducted, specifically through semi-structured interviews. From the data provided by these interviews, eight themes are then selected through segmentation, divided into three chapters according to the research questions. Subsequently, deductive coding was used to analyze them. The conclusion of the thesis is then devoted to the results, which cannot be applied to the whole population due to the small sample size, but which show quite clearly the prevalence of gender stereotypes behind the wheel. However, they do not appear mostly in the driving school environment, which is the main focus of the thesis, but in the families of the respondents. The work could help raise awareness of these stereotypes, as they are usually so ingrained and commonplace that we are unaware of them.

Klíčová slova

Gender, genderové stereotypy, autoškola, instruktor/instruktorka, žena za volantem

Keywords

Gender, gender stereotypes, driving school, instructor, woman behind wheel

Title/název práce

Gender stereotypes behind the wheel from the perspective of driving school students

Obsah

1. Úvod	1
2. Teoretická část	3
2.1 Gender versus pohlaví	3
2.2 Genderové stereotypy	4
2.2.1 Genderové stereotypy a řízení auta	5
2.2.2 Genderové stereotypy a škola	6
2.3 Genderové role	7
2.3.1 Genderové role u dětí	8
2.4 Teorie genderových skel	10
2.5 Autoškola	11
2.5.1 Kritéria pro výkon povolání	12
2.5.2 Výuka v autoškole	13
3. Metodologická část	15
3.1 Cíle práce	15
3.1.1 Výzkumné otázky	15
3.2 Výzkumný design	16
3.3 Výběr respondentů a sběr dat	16
3.4 Metodologie analýzy dat	18
3.5 Limity výzkumu	19
3.6 Etika výzkumu	20
4. Praktická část	21
4.1 Vnímání genderových stereotypů před začátkem autoškoly	21
4.1.1 Rozhodnutí přihlásit se do autoškoly	21
4.1.2 Řízení auta v rodině respondentů	22
4.1.3 Shrnutí první části	24
4.2 Genderové stereotypy v autoškole	25
4.2.1 Výběr autoškoly a spokojenost s ní	25
4.2.2 Přirovnávání k ostatním studentům	28
4.2.3 Znalost genderových stereotypů	30
4.2.4 Názor na jiné pohlaví instruktora	31
4.2.5 Shrnutí druhé části	33
4.3 Život po autoškole	33
4.3.1 Význam rodinného zázemí	34
4.3.2 Názor na vliv autoškoly	34
4.3.3 Shrnutí třetí části	35
5. Závěr	37
Summary	39
Použitá literatura	41

1.Úvod

V současné době se stále více v našem životě setkáváme s pojmem gender. Lidé se s ním čím dál častěji seznamují díky médiím, nicméně to neznamena, že by si nutně uvědomovali jeho společenskou problematičnost. Setkáváme se s ním totiž v každodenním životě, aniž bychom si to uvědomovali, protože nám to přijde přirozené a normální. Ale nemělo by to tak být. Genderové stereotypy, obecně, můžeme pozorovat v naší společnosti poměrně často. Ať už se jedná o rozdělení barev, nejčastěji na růžovou pro dívky, modrou pro chlapce, povolání určené čistě pro to, a to pohlaví a tak dále. Jsou to však jen malé střípky toho, jak se genderové stereotypy projevují, a zdají se být ještě poměrně neškodné. Ve vztahu k dětem mají také velký význam, protože už odmala je s námi nakládáno podle toho, jaké je naše pohlaví. I když je v některých rodinách genderová stereotypizace nepřítomna, děti se s ní mohou setkat ve škole, kde jim učitelé vštěpují svoji představu o tom, jaká by měla být dívka či chlapec. Děti jsou posuzované podle genderových představ o povahových rysech a způsobech chování, ne tolik podle individuálních osobností jedinců. „To, v čem se od sebe liší jednotlivé dívky, respektive jednotliví chlapci, se dostane do pozadí, a naopak do popředí vystoupí „průměrné“ odlišnosti skupiny dívek od skupiny chlapců“ (Smetáčková, 2013, str. 718). Většina výzkumů probíhajících ve školách se také shoduje, že učitelé mají tendenci více komunikovat s chlapci než s dívkami, komunikace ve třídě s chlapci je až o jednu třetinu vyšší než komunikace s dívkami. Jedním z důvodů je také zajetý stereotyp, že chlapci ve třídách více vyrušují, takže jim musí být věnována větší pozornost. Také předměty jsou rozděleny na spíše dívčí či spíše chlapecké, u dívek se předpokládá, že jim půjdou spíše předměty, ve kterých si dokážou látku zapamatovat, než u kterých musí využít logické myšlení jako je třeba matematika (Smetáčková, 2013). Ale proč takovéto stereotypy stále podporujeme, když mohou silně ovlivňovat naše děti v přítomnosti i v jejich budoucnosti? Odpověď, že je to „dáno od přírody a prostě to tak je“ by rozhodně neměla být to, proč to tak nechat.

Zajímalo by mě, jestli i v prostředí autoškoly přistupují instruktoři ke svým žákům se stejnými genderovými stereotypy jako učitelé na školách, protože autoškola má v našich životech také dosti velkou váhu. Konkrétně je tato bakalářská práce zaměřená na Genderové stereotypy za volantem z pohledu studentů autoškoly. Toto

téma by mě zajímalo z pohledu studentů autoškoly, kteří si jí už prošli. Hlavním předpokladem je výskyt genderových stereotypů vůči ženám. Tvzení, že ženy nepatří za volant bychom už mohli považovat za přežitek, ale stále se s ním, zejména u starší generace můžeme setkat. Avšak mimo stereotypy vůči ženám, se také mohou objevit genderové stereotypy vůči mužům, jako že muž musí být prvotřídním řidičem, což pro některé může být stresující, když tomu tak není. Myslím si, že je důležité se tomuto tématu věnovat, protože v dnešní moderní době jsou dopravní prostředky, a tedy i mobilita postaveny hlavně na automobilovém průmyslu, je tedy poměrně obvyklé, že se z místa na místo dostáváme především autem, a proto je žádoucí, aby se ženy či muži, nebáli sednout za volant.

Samotný text práce je rozdělen na tři základní části. První teoretická, je věnována ukotvení celé problematiky do teoretických souvislostí. Popisuje pojmy jako je gender, genderové stereotypy, autoškola a ostatní, které jsou potřebné pro tento výzkum. Dále se soustředí na popis a vysvětlení teorie genderových skel od Sandry Bem (1993), pomocí které jsou genderové stereotypy hledány. Druhá část se pak zabývá metodologií, která byla v práci použita. Je zde popsána metoda sběru dat a jejich následná analýza. Ve výzkumu jsem použila polostrukturované rozhovory, které byly doslovně přepsány a v třetí, praktické části, využity některé jejich části. Ta je rozdělena do třech kapitol, z nichž každá odpovídá na jednu výzkumnou otázku, v závěru každé kapitoly jsou poté popsány výsledky. Na konci práce se nachází závěr, kde je celá práce shrnuta.

2. Teoretická část

V této části práce se zaměřuji na vysvětlení pojmů, s kterými dále pracuji, a také na představení teorie, kterou považuji za důležitou vzhledem k zaměření mé práce a výzkumu, kterému se věnuji v praktické části.

2.1 Gender versus pohlaví

K odlišení rozdílů mezi mužem a ženou se nejčastěji používají dva pojmy, gender a pohlaví. Gender je často zaměnitelný s pohlavím, také z toho důvodu, že český jazyk nezná správný ekvivalent, a jako pohlaví jej překládá, avšak rozdíl tu je. Pohlaví „je to, co je připsáno biologii: anatomie, hormony a fyziologie“ (West a Zimmerman, 2008, str. 99). Oproti genderu je pohlaví vrozené, hlavní roli zde hrají pohlavní orgány, pomocí kterých od sebe odlišujeme muže a ženu. Avšak ani to, jak píše Oakleyová nejsou orgány výhradně jednoho pohlaví. „Ani falus ani děloha nejsou orgány výlučně jednoho pohlaví. Ženský falus (klitoris) je u žen biologickým ekvivalentem mužského orgánu, naopak muži mají zakrnělou dělohu, jejíž existenci není nutné brát v úvahu, pokud nepůsobí zvětšení prostaty v pozdějším věku“ (Oakleyová, 2000, str. 22). Můžeme setkat s tím, že jsou muži vyšší, silnější a mohutnější než ženy, avšak ani anatomické rozdíly mezi mužem a ženou nejsou zas tak odlišné, jejich biologická stavba je téměř totožná (Oakleyová, 2000).

Gender definujeme jako „dosažený status: to, co je konstruováno na základě psychologických, kulturních a sociálních aspektů“ (West a Zimmerman, 2008, str.99). Na rozdíl od pohlaví se jedná o něco, s čím se nenarodíme, ale přijímáme to téměř vždy na začátku svého života, protože je to utvářeno v každé společnosti. Pohlaví, které nenarozenému dítěti přísluší je v dnešní době zjistitelné již před jeho narozením, takže i jeho gender, je také před tím, než spatří svět daný. Stačí k tomu pouze to, že budoucí rodiče nakupující pro své nenarozené potomky, vybírají oblečení na základě barevné škály, modrá pro chlapečky, růžová pro holčičky, či hračky, které společnost reklamuje jako pro dívky – panenky či pro chlapce – autíčka. To je však pouze malý zlomek genderových znaků. Je to v podstatě takové očekávání, které od nás společnost má na základě pohlaví. V jednotlivých společnostech se můžeme setkat s rozdílným pojetím těchto očekávání, kdy například ženy v Iráku stále mají minimální práva, jsou vnímány na základě jejich pohlaví jako něco méněcenného (Fafejta, 2004).

Martin Fafejta ve své knize Úvod do sociologie pohlaví a sexuality, uvádí příklad,

skrze který dobře vyplývá rozdíl mezi genderem a pohlavím. Porodit dítě je na základě pohlaví úkolem ženy, muž tuto činnost nezvládne. Ale představa, že by každá žena ve společnosti měla neboli musela porodit dítě, protože je to její úloha ve společnosti neboli jak Fafejta nazývá „přirozená schopnost“. Na základě této přirozené schopnosti, ale není žena nucena povinně rodit děti. Jedná se tedy ne o pohlaví, ale o součást genderu, jak je žena viděna společností (Fafejta, 2004, str. 30).

2.2 Genderové stereotypy

Stereotyp je z řečtiny překládán jako stereos = pevný, typos = ráz. Jedná se o něco velmi silného, ustáleného ve vědomí, něco, co ovlivňuje to, jak člověk vnímá nějaké situace. Může ovlivňovat názory, mínění, postoje ale i chování daného jedince. Tento pojem byl představen v roce 1922, kdy si novinář W. Lippman všimnul toho, že jsou lidé ovlivňováni představami, které ale nejsou jejich vlastní, nýbrž přejaté od ostatních lidí. Nejčastěji je toto ovlivňování ze strany rodiny, která hraje prvotní roli v utváření našich hodnot. Rodiče často bereme jako takovou autoritu, ke které vzhlížíme a přejímáme jejich názory. Dále nás pak také může ovlivňovat společnost, ve které se nacházíme a v dnešní době také média. Problém u stereotypů je, že ne vždy jsou zcela racionální, proto je velmi obtížné někomu, kdo skrze ně na nějakou věc pohlíží, vysvětlit její pravou podstatu. Bohužel se také můžeme setkat s tím, že jsou stereotypy kvůli tomu hledisku, že jsou iracionální a jednoduché, často využívány jako nástroj propagandy. Například v době nacistického Německa, kdy byli židi vyobrazováni pro ostatní obyvatelstvo nějakým způsobem, který ale vůbec neodpovídal skutečnosti. Nicméně lidé tomu věřili (Petrušek, 1996).

Pojem genderové stereotypy je v dnešní společnosti pak také hojně diskutovaný. Genderovými stereotypy se rozumí rozdíly, které odlišují muže a ženy, tyto rozdíly jsou ale uměle vytvořeny společností a často zaměňovány s rozdíly mezi pohlavími, může se jednat například o tvrzení, že muži by měli být vyšší než ženy. Ve většině případů to samozřejmě platí, akorát to nemůžeme stáhnout na všechny muže a ženy. Muži jsou z Marsu a ženy z Venuše, tímto tvrzením si někteří lidé vysvětlují rozdíly mezi mužským a ženským chováním. Jenže muži a ženy nejsou stvořeni z jiných planet, nýbrž jen osoby rozdílného pohlaví. Samozřejmě, mezi nimi rozdíly najdeme, ale je otázkou na kolik jsou tyto rozdíly opravdu tím, jaký muž nebo žena je nebo jsou to pouze rozdíly, které si myslíme, že by u mužů a žen měly být na základě genderových stereotypů (Ellemers,

2018).

2.2.1 Genderové stereotypy a řízení auta

Tématu genderových stereotypů za volantem se věnovalo již několik výzkumníků ze zemí s rozsáhlým automobilovým průmyslem nebo automobilovou kulturou. Jedním z nich je Muyang Li, který se společně s Zhifan Luo zaměřuje na mýtus žen jako špatných řidiček v Číně. Pomocí textové analýzy se dobral ve svém výzkumu k výsledku, že ženy sice mají daleko menší nehodovost při řízení než muži, což může být také podmíněno tím, že jejich doba na strávená na silnici není srovnatelná, ale když se v nějakém novinovém článku píše o nehodě je u toho poměrně častěji vyobrazována žena. Například časopis Weibo má ve svém obsahu o nehodách až 94 % zmínek o ženách. Ženy jsou tedy výběrově médií vyobrazovány jako špatné řidičky, i když to vůbec nemusí být pravda (Li a Luo, 2019).

Výzkum nazvaný *Gender stereotypes among road users*, který v roce 2013 uskutečnili Alexander I. Dontsov a Alexandra I. Kabalevskaya. Ti se ve své práci zaměřili na to, jak se mezi sebou vnímají účastníci silničního provozu. V jejich výzkumu se jednalo o poměrně velký vzorek respondentů, 40 polostrukturovaných rozhovorů a také zkoumali různé webové stránky a automobilová fóra – celkově se výzkum týkal až 142 účastníků silničního provozu. Nejednalo se zde pouze o řidiče osobních vozidel, ale například i o policisty a chodce. Respondenti byli dotazováni na názory ohledně různých účastníků silničního provozu. Ženu řidičku označovali ve většině případů jako „nezpůsobitou v řízení, bez sebevědomí, váhavou, nepředvídatelnou, egocentrickou a neúspěšnou“ (Dontsov a Kabalevskaya, 2013, str. 152). „Celkově respondenti poukazují na druhotnou roli řidiček jako účastnic silničního provozu a na jejich nedostatečné řidičské dovednosti ve srovnání s řidiči“ (Dontsov a Kabalevskaya, 2013, str. 152). Oproti tomu, muž byl v jejich názoru vyobrazován jako příkladný řidič, jako určité měřítko, podle kterého by se mělo řídit v každé dopravní situaci. I vlastní názory řidiček vyobrazují ženy jako váhavé, neschopné a s nedostatkem sebedůvěry a přiklánějí se k názorům mužů na ně samotné. Ve většině případech se řidičky srovnávaly s řidiči a vnímaly sebe jako druhořadé a nekompetentní silničního provozu (Dontsov a Kabalevskaya, 2013).

Podle dat statického úřadu z roku 2019 je v České republice z 6 002 348 platných řidičských průkazů 56% mužská převaha. Nejvíce mají nad ženami převahu muži ve věkové skupině 55 let a více, kteří představují až 62 %. V časovém rozmezí devatenácti let

však nastal pozitivní trend a počet žen mající platný řidičský průkaz vzrostl o 5 % (Registr řidičů, 2019). Žen v České republice roce 2019 bylo v populaci napočítáno 51 % z 10 693 939, je jich tedy o něco více než mužů, počet řidičských průkazů je však nižší (Demografická statistika ČSÚ, 2019). Je tedy viditelné, že by na ženy mohlo stále mít vliv to, že se dříve jednalo převážně o mužskou záležitost a také tento předpoklad podporuje představený výzkum *Gender stereotypes among road users*, který dokazuje, že ženy samy si v řízení moc nevěří.

V mnoha společnostech se stále můžeme setkat s genderovou předpojatostí, která ovlivňuje i postoje k řízení. Podle čínské tradice by muži měli pracovat mimo domov, ženy v rámci domova, což znamená že ženy by neměly mít povoleno řídit. Pro muže to byla urážka, když ženy začaly pronikat do této sféry a pro mnohé bohužel stále je (Huilan, 2015).

2.2.2 Genderové stereotypy a škola

Škola je důležitou součástí života každého z nás, u některých tvoří menší část života, u některých větší, ale všichni se s ní za svůj život setkáme. „Chceme-li svůj život uskutečňovat určitým konkrétním způsobem, je velice pravděpodobné, že k tomu potřebujeme školu“ (Smetáčková, 2006, str. 014). Většina z nás chodí či chodila do škol smíšených čili kluci i holky dohromady. Když hovoříme o genderových stereotypech, právě ve škole se s nimi děti setkávají nejvíce. Ještě před 2. polovinou 20. století byla škola ženám úplně odepřena, pak se pro ně stala přístupnou, ale stále měly ženy ve školství určitá omezení, které muži vůbec nemuseli řešit. Ženy byly vždy orientovány především na domácnost, byly vychovávány k tomu, aby byly dobrými hospodyněmi a matkami. I důvod, proč jim škola byla zpřístupněna se pojil s těmito rolemi. Ženy měly být vzdělané, aby mohly správně vychovávat své děti a vštěpovat jim kulturní hodnoty, jejich vzdělání tedy nebylo pro ně samotné, ale jako služba někomu dalšímu. Mužské vzdělání oproti tomu bylo čistě jenom pro ně, pro jejich osobní rozvoj a lepší pracovní uplatnění. I v dnešní době se stále setkáváme s projevy těchto naučení (Smetáčková, 2006). „Dosud se setkáváme s přesvědčením, že dívky tíhnou ze své přirozenosti k péči o druhé lidi, zajímají se o vztahy a největší podíl v jejich chování mají emoce, zatímco muži mají zájem o vědní obory související s neživým světem, dávají přednost technice a přírodním vědám a disponují větší racionalitou“ (Smetáčková, 2006, str. 015). Podle Smetáčkové (2006) jsou také dívky více než chlapci závislé na hodnocení druhých, je pro ně důležité, aby měly

souhlas, že něco dělají správně, chlapci tento souhlas nepotřebují a orientují se čistě podle sebe. „Chlapec spíše řekne „Zvládl jsem to dobře“, ale dívka použije spíše větu „Učitelka říkala, že jsem to zvládla dobře““ (Smetáčková, 2006, str. 033). Píše, že dívky jsou už ve výchově vedeny k menší důvěře v sebe samu, chlapci naopak k větší samostatnosti. To může vyústit v nižší sebevědomí dívek, hlavně v období dospívání, které má ale schopnost silně ovlivnit jejich školní výsledky. (Smetáčková, 2006) Kdybych to měla stáhnout na autoškoly, tak i v nich mohou být dívky na základě těchto předpokladů méně sebevědomé, a to je může dále ovlivňovat.

Výzkumu genderu ve škole se věnovali také autoři Petr Matějů a Natálie Simonová. Jejich výzkum nazvaný: *Koho znevýhodňuje škola: chlapce, nebo dívky? Rozdíly v dovednostech, školních výsledcích a vzdělanostních aspiracích dívek a chlapců devátých tříd základních škol* však na druhou stranu přináší poznatky jiné. Ve školách dochází k genderovým nerovnostem, nicméně proti chlapcům. Na základě výsledků, které ve výzkumu vyšly se chlapci potýkají s horším hodnocením oproti dívkám, není však možné určit z čeho tato statistika vyplívá. Je možné, že je důvodem pohlaví učitelů, až 75 % z nich je ženského pohlaví. Mohl by zde tak být jiný přístup z toho důvodu, že ženy mají k žákyním blíž. Chlapci jsou také často popisováni jako nesoustřediví, častěji vyrušující v hodinách a další. To také může vést k nějakým předpokladům, které učitelé ohledně chlapců mají a k následným genderovým stereotypům, které vůči nim projevují (Matějů a Simonová, 2013). Je tedy těžké určit proti komu se genderové stereotypy projevují, jestli vůči dívkám či chlapcům. Vždy asi záleží na konkrétních osobách a situacích, ve kterých se tyto stereotypy nacházejí.

2.3 Genderové role

Každý z nás ve svém životě, ve společnosti vykonává určité sociální role. Těchto rolí může být v našem životě několik, například role otce, syna, kolegy a další. „Je to očekávaný způsob chování vázaný na určitý sociální status“. „Lze je podle S. F. Nadela (1957) klasifikovat takto: připsané nerelační (např. věk), relační (příbuzenství), získané nerelační vyjadřující vlastnost (např. rádce), úkol (učitel) nebo expresi (umělec), relační symetrické (partner) nebo asymetrické (vedoucí)“ (Petrušek, 1996, str. 943). Rozdělení rolí mužů a žen bylo viděno hlavně, a stále je, především v rodině. Jedná se o role spojované především s finančním zabezpečením rodiny, muž byl viděn a stále je jako hlavní živitel rodiny, i z toho důvodu, že žena je většinou v době očekávání potomka na jeho finanční

pomoci závislá. Ještě v 50. letech 20. století vyplývalo z výzkumů, že za hlavní roli v rodině je považována ta mužská a až druhá je ta ženská. V tradiční společnosti byl výstup z těchto rolí, muž je zaopatřovatel rodiny, žena pečuje o domácnost, trestán sankcemi či aspoň posměchem, když se ve společnosti výměna těchto rolí zjistila. V dnešní společnosti už tyto role nejsou úplně dodržovány a ani jejich nedodržování není nijak sankcionováno. Jejich vyžadování upadá i kvůli tomu, že ženy často finančně přispívají do domácnosti stejným dílem jako muži. To, jak budou role v rodině realizovány už dnes ovlivňuje více to, jaké mají jednotlivci osobnosti, preference či profesionální status (Petrušek, 1996). Genderové role úzce souvisí s genderovými stereotypy, jedná se v podstatě o promítnutí genderových stereotypů do našeho života.

Na tyto role může být také různě nahlíženo skrze jednotlivé obory. Ekologický pohled na genderové role je přesvědčen o tom, že člověku, jako individuální bytosti je vytvořena genderová role nejen interakcí mezi jednotlivci, komunitami ale i prostředím. V konstrukci genderové role hraje tedy důležitost nejenom to, v jaké společnosti, ale i v jakém prostředí se člověk nachází. Dále je zde biologický pohled. Ten má na genderové role takový pohled, že ženy mají přirozenou afinitu neboli vhodnost k ženskému rodu a muži zas k tomu mužskému. Není zde ale to, že by jedna role měla být nadřazena nad druhou. Feministický pohled na druhou stranu poukazuje na to, že ve společnosti jsou více nadřazeni muži. Myslí si, že se genderové role pojí nejenom s tím, jak by se správně měl chovat muž či žena, ale i s tím, jakou kdo má ve společnosti moc. Když se například rozpadne manželství muže a ženy, muž většinou neztratí společenské postavení, na ženu je v tomto případě pohlíženo jinak. Častěji se setkáme ve společnosti i s větším pochopením, když si muž najde milenku, než když by si milence našla žena (Blackstone, 2003).

2.3.1 Genderové role u dětí

Jak jsem psala výše, rozlišování genderu u dětí se objevuje ještě před jejich narozením. Děti jsou tedy ovlivňovány hlavně tím, jak k nim přistupují jejich rodiče, i když si ani sami neuvědomují, co dělají. Dítě si osvojuje svou roli neboli své chování převážně od jednoho rodiče, většinou dcera od matky, syn od otce. Tuto roli pak udržuje tlak okolí na jedince, škola, média a další (Jarkovská, 2013).

Současné kritické konstruktivistické přístupy kritizují tento vliv na dítě. Podle nich dítě nemá šanci se v tomto období svého života projevat samo za sebe, nemá možnost být aktivní objektem svého vzdělávání, tím jsou ti, co vzdělávají. Dítě tedy nemůže samo

zkoumat a rozumět světu (Jarkovská, 2013).

Jiné teorie například od Barrie Thorne ovšem představují jiný přístup, tvrdí, že děti samy se účastní své socializace. „Socializace bývá popisována jako proces, v němž jedinec vrůstá do společenských struktur. Nejen že toto pojetí pracuje s představou pasivního vrůstání, ale také překládá existenci sociálních struktur jako něčeho statického, jasně ohraničeného, jednoznačného. Avšak struktury nejsou rigidní, neexistuje žádná jednoznačně vymezená mužská a ženská role, na kterou by se bylo možno připravit v dětství a v dospělosti ji vykonávat“ (Jarkovská, 2013, str.28).

Většinou se ale stává, že rodiče nějakým způsobem tyto role utváří. Matky k dívkám přistupují jiným způsobem než k chlapcům. „U chlapců matky více respektují jejich samostatnost, řídí se více biorytmem dítěte a více je podněcují k tomu, aby si sami uměli věci zařídit. Dívky více opatrují a zacházejí s nimi přístupem „maminka to umí nejlépe““ (Oakleyová, 2000, str. 132). Tento přístup jsem popisovala již v kapitole výše, kdy následná „nesamostatnost“ dívek může vést k jejich nižšímu sebevědomí, hlavně v průběhu dospívání.

Výzkum, který provedla Ruth Hartleyová ukazuje, že socializace dětí neprobíhá verbálně nýbrž kinesteticky, což znamená, že se děti zaměřují na pohyby rodičů a kopírují je. Hartleyová představila čtyři procesy prostřednictvím kterých se děti socializují. První proces je nazvaný manipulace. Tento proces je zaměřen na to, že rodiče často při nějaké činnosti překládají dítěti svůj názor na ně, například když maminka holčičku češe, tak jí u toho říká, jak je pěkná. Jedná se tedy o to, že dítě pomocí toho, co o sobě slyší, přejímá svůj pohled na sebe. Čili se jedná o nevědomou manipulaci a ta má na dítě trvalý efekt. Druhým procesem je systematické směřování pozornosti dítěte na specifické předměty. Což znamená, že dítě je prostřednictvím toho, zdali se jedná o dívku či chlapce směřováno k tomu, aby si hrálo s konkrétními hračkami. A když si hraje se správnými, je za to odměňováno. Třetí je nazvaný pohlavně podmíněné verbální pojmenování. Jedná se o to, že rodiče sami často verbálně upevňují genderové role. Například větou, „to holčičky nedělají“ nebo „to je hodná holčička“ (Oakleyová, 2000, str.133). Výzkum Hartleyové ukazuje, že „dítě v sobě vidí muže nebo ženu a identifikuje se s ostatními muži nebo ženami“ (Oakleyová, 2000, str. 133). Udává příklad, že se dívkám i chlapcům radí, jakým způsobem by měli docházet na záchod. A posledním procesem je podněcování k určitým aktivitám. To je myšleno tak, že už jako mladé dívky, jsou ženy směřovány k tomu, aby pomáhaly v domácnosti mamince, ať už s vařením či uklízením. Chlapci samozřejmě také,

ale nejsou k takovýmto činnostem vedeny jako ženy. Chlapci mají vlastní úkoly, které jsou jim zadávány a které se hodí více pro muže. Více se jedná o činnosti provozované venku, například pomoc tatínkovi s něčím na zahradě. Z výzkumu vyplývá, že k tomuto rozdělování rolí dochází už v pěti letech dítěte. Dítě se tak i skrze tyto úkoly učí, jaká by měla být jeho genderová role (Oakleyová, 2000).

2.4 Teorie genderových skel

Tato teorie je definována Sandrou Bem v její knize *The Lenses of Gender: Transforming the Debate on Sexual Inequality*. Píše, že už v historii převládaly tři hlavní názory na ženy a muže a to, že ženy a muži mají rozdílné sexuální, ale i psychologické povahy, všichni muži jsou ze své podstaty dominantnější než ženy, a takovéto chování je u mužů bráno jako zcela přirozené. Dokonce tato skutečnost byla brána, jakou součástí božího slova. To bylo také jedním z důvodů proč většina lidí ve společnosti, autorka knihu vztahuje na Americkou společnost, neviděla problém v upírání některých práv ženám. Postupem času, kdy se začalo tvořit hnutí za práva žen a ve společnosti se začala šířit osvěta, si spousta lidí uvědomilo, že je tato nesmyslná diskriminace založená jen a pouze na zastaralých stereotypch. Avšak i nadále se s těmito stereotypy potýkáme, i když jsou nám na první pohled skryté. Autorka je nazývá jako takzvaná genderová skla (čočky) vyskytující se ve společnosti. Tyto skla se podílí na utváření toho, jak lidé spatřují každodenní sociální realitu, jsou ale také zakotvena v sociálních institucích, takže mají samy vliv na to, jaká ta sociální realita bude. Je důležité, aby se tato skla stala viditelnými a pochopenými ve společnosti, aby mohly nastat změny (Bem, 1993).

Prvním sklem, které Sandra Bem definovala je sklo nazvané androcentrismus neboli „mužostřednost“, vlastně stavění mužského pohledu nad ženským. Podle autorky se nejedná, ale pouze o to, že by muž byl nadřazený ženě, ale jde zde o hlubší fakt, že muž je považován za člověka, kdežto žena za něco „jiného“. To, že naše společnost je patriarchátem, neznamená, že žena nemůže mít žádnou moc, sice může řídit auto, chodit na univerzitu, ale její moc je stále omezena faktem, že jde jenom o privilegium, na které patriarchát přistoupil, a které je poněkud nejisté. Muž je zkrátka považován za lidskou osobu, žena za jeho doprovod hodící se k rození potomků. To bychom už mohli považovat za přežitek, v dnešní společnosti převážně se už žena nemusí ptát na souhlas muže. Ale Sandra Bem píše, že je stále přítomno to, že mužská zkušenost, jeho zážitek, je nad ženiným. Vše je tedy měřeno podle správné normy, té mužské, ženina znamená jakousi

odchylku. Například, žena často brečí, tak je emotivnější než muž. Žena je mírná na děti, tak je slabší než muž. Jedná se v podstatě o to, že je vše definováno z hlediska podobnosti nebo odlišnosti od mužů, nemluví se o ženách samotných (Bem, 1993).

Dalším sklem je pak genderová polarizace. Zde se jedná o podobný princip jako u prvního skla. Také zde vidíme rozdělený pohled na to, co je femininní a co maskulinní, je to chápáno jako vrozené a velmi rozdílné. Okolo genderové polarizace se vlastně točí skoro celý společenský život. Jedná se například o způsob oblékání, na muže se sukní by stále bylo pohlíženo poměrně zvláště, či způsoby vyjadřování, rozdělení prací na mužské a ženské nebo společenské role ve společnosti. Genderová polarizace funguje dvěma způsoby, které se navzájem prolínají. Prvním je, že jsou vydefinované normy, které nám ukazují, jaký by měl být muž a žena. Druhý je tu pak pro to, aby všechno, co jde mimo tyto vydefinované normy bylo prohlášené za nepřírozené či nemorální (Bem, 1993).

A třetím, posledním sklem je sklo s názvem biologický esencialismus, jinak také biologický determinismus. Jeho myšlenkou je to, že všechno naše chování, zájmy či schopnosti jsou biologicky dané čili vrozené, ne dané výchovou a vlivem společnosti. Toto sklo je také důležité pro předchozí dvě, protože myšlenky, které mají jsou podpořeny a legitimizovány tím, že je všechno na základě biologické podstaty žen a mužů. Samozřejmě autorka přiznává, že některé biologické rozdíly jsou nediskutabilní, ale nemůžeme všechno vysvětlovat pomocí biologie. Naopak děti jsou už odmala připravovány na to, jak by měly v budoucnu vypadat a chovat se jako „správný“ muž nebo žena, na to nemá vliv biologie, ale jen a pouze společnost (Bem, 1993).

Použití této teorie mi pomůže lépe zjistit, jestli se bývalí studenti autoškoly setkali v této instituci s genderovými stereotypy nebo ne. Jak píše Sandra Bem, tyto skla většina z nás nevidí, a tak rozhovory nebudou mířeny přímo na genderové stereotypy, ale pomocí otázek na zkušenosti s autoškolou budou vyhledány. Prvním sklem, jak jsem psala výše je androcentrismus neboli zaměření na muže. To by se také mohlo projevit v rozhovorech se studenty. Myslím, že je poměrně časté například tvrzení, že ženy jezdí pomalu, tak jsou automaticky v řízení horší než muži.

2.5 Autoškola

Úplně první autoškoly byly založeny už v roce 1904 v Anglii a v Německu. V České republice se pak první autoškola objevila v roce 1907 v Mladé Boleslavi, z toho důvodu, že zde v tu dobu vznikala výroba továrny Laurin a Klement, která se zaměřovala

na výrobu aut. Byl to tedy poměrně výhodný tah, svého zákazníka naučili řídit a poté mu i prodali auto (Faus, 2012).

Autoškolou se rozumí jakákoliv fyzická nebo právnická osoba, která má oprávnění vyučovat další osoby v řízení motorových vozidel. Počet autoškol v České republice je poměrně vyšší než například v Rakousku a v jiných zemích. Na jednu stranu je to dobře, máme hodně možností, kde si řidičský průkaz udělat, ale je zde také riziko, že autoškola nebude nabízet vhodné podmínky. Zákonné požadavky na zřízení autoškoly není příliš těžké splnit, a tak si autoškolu může založit téměř každý. Což je docela znepokojivý fakt, když výchova dobrých řidičů není důležitá jenom pro danou autoškolu, kde řidičský průkaz děláme, ale pro celý silniční provoz. Mnoho uchazečů o řidičský průkaz se při výběru autoškoly rozhoduje primárně na základě ceny, což je taky poněkud rizikové, protože některé takovéto autoškoly nevyučují dostatečný počet teoretických hodin, který je pro získání řidičského oprávnění důležitý (Autoškoly. cz). Také se kvůli tomu může stát, že instruktoři nemají dostatečné pedagogické vzdělání a mohou se ve větší míře projevovat genderové stereotypy vůči studentům.

2.5.1 Kritéria pro výkon povolání

Provozování autoškoly není tak složité, jak jsem psala výše. K tomu, aby si člověk autoškolu mohl založit je potřeba být právnickou nebo fyzickou osobou. Registrace autoškoly je vydávána obecním úřadem, v místě, kde se provozovatel rozhodne autoškolu provozovat. Je také důležité vlastnit nebo mít v pronájmu prostory, kde se budou odehrávat teoretické hodiny, dále pak mít možnost poskytnout svým studentům cvičiště, kde budou trénovat řidičské dovednosti ještě před vyjetím do provozu, učební pomůcky a samozřejmě cvičné vozidlo, které musí být také registrované na příslušném úřadě (Zákon 247/2000, §2).

K tomu, aby se člověk stal instruktorem a získal licenci k možné výuce studentů potřebuje nejprve osvědčení o profesi, které je vydáváno krajským úřadem. Věkový limit, pod kterým si člověk může zažádat o toto oprávnění je 24 let. Dále je důležité, aby měl ukončené středoškolské vzdělání s maturitou a čistý trestní rejstřík. Také se hledí na to, zda měl člověk alespoň tři roční praxi v řízení, stačí pouze té skupiny, kterou později chce vyučovat v autoškolě. Je také nutnost, aby člověk ucházející se o licenci prošel zkouškou, která zhodnotí jeho psychický stav pro výkon tohoto povolání. Posledním bodem, který je důležitý pro získání titulu instruktor je podmínka základního školení a zkouška, která

prokazuje znalosti ovládání a údržby vozidla. O licenci se může ucházet osoba, která „absolvovala základní školení a zkouškou prokázala znalosti předpisů o provozu na pozemních komunikacích, o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích, o získávání a zdokonalování odborné způsobilosti k řízení motorových vozidel a znalosti ovládání a údržby vozidla, řízení vozidla a zásad bezpečné jízdy vozidla, včetně vozidla konstrukčně přizpůsobeného tělesně postižené osobě; jde-li o výuku předpisů o provozu na pozemních komunikacích a teorii řízení a zásad bezpečné jízdy, musí tato osoba být držitelem řidičského oprávnění pro skupinu vozidel, k jehož získání provádí výuku“ (Zákon 247/2000, §21).

Pedagogické vzdělání, které by pro budoucí učitele mělo být také nutné, je však pouze tříhodinové a týká se jenom základů. Není tedy pro výkon tohoto povolání povinné. Díky tomu se může stát, že instruktoři nemají dostatečné pedagogické vzdělání a mohou se ve větší míře objevovat projevy genderových stereotypů vůči studentům. Což právě může mít za následek nesprávně zvolené jednání vůči svým žákům, i z hlediska genderu. Tématem autoškoly, konkrétně vzděláním instruktorů v ní, se zabýval ve své diplomové práci *Význam pedagogického vzdělání pro učitele autoškoly* Antonín Bezrouk. Tématu vzdělání učitelů autoškoly by se mělo věnovat více času a zařídit, aby aspoň jeho část byla povinná, s čímž souhlasí sami instruktoři, jak se ukázalo ve výsledcích z kvantitativního šetření autora (Bezrouk, 2015).

2.5.2 Výuka v autoškolě

Výuka v autoškolě se skládá ze dvou částí, z výuky teorie, která je potřebná k tomu, abychom znali pravidla silničního provozu a následně z praktické výuky řízení auta. Vyučovací hodina by měla trvat 45 minut a denní limit výuky pro jednoho studenta je maximálně 4 hodiny, při řízení vozidla pak tento čas nesmí přesáhnout 2 hodiny (Zákon 247/2000, §27).

K ukončení výuky a k podání žádosti o zkoušku z naučených řidičských schopností může dojít v tom případě, kdy student odchodil minimální počet hodin výuky a jízd, který je stanoven. Výuka však může být ukončena a přihlášení ke zkoušce provedeno také na základě studentovi písemné žádosti, a to i v momentě, kdy nemá odchozený dostatečný počet hodin. Také se může stát, že si student u jedné autoškoly výuku zruší a začne tam kde skončil u autoškoly jiné, i to je ze zákona možné po doložení údajů o předchozím výcviku autoškole nové (Zákon 247/2000, §30). Před tím, než je student přihlášen ke

zkoušce by měla být aspoň jedna vyučovací hodina určena k tomu, aby se natrénovalo, co se má dělat v krizových situacích, jako je například intenzivní brzdění před překážkou (Zákon 247/2000, §28).

3. Metodologická část

V této části práce se zaměřuji na představení výzkumných otázek, na které v rámci práce hledám odpověď. Následně čtenáře seznamuji s metodami a technikami, kterými byly výzkumné otázky zkoumány. Poté představím respondenty, se kterými proběhly rozhovory. Následuje popis analýzy dat, která byla použita. A nakonec popisuji limity a etiku výzkumu.

3.1 Cíle práce

V této bakalářské práci si kladu za cíl prozkoumání toho, jaké zkušenosti respondenti s autoškolou mají. Specificky se chci zaměřit na to, jak z jejich pohledu probíhaly jízdy v autoškole. Zajímá mě, zda jsou jejich zkušenosti ovlivněny genderovými stereotypy – číčkami, které jsem představila v teoretické části, a se kterými se v ní respondenti mohli setkat. Hlavním cílem je zjistit, zdali se v autoškole genderové stereotypy vůbec nachází a jak se projevují. Dále je také práce zaměřena na to, jestli se respondenti se stereotypy ohledně řízení auta setkali již před autoškolou, aby se dalo zjistit, zda například na sebevědomí žáků má vliv pouze autoškola nebo i předešlé zkušenosti. Předpoklad, který pro výzkum mám je, že ženy se častěji setkávají v autoškole s genderovými stereotypy než muži. Ráda bych tak pomocí polostrukturovaných rozhovorů zjistila, jestli tomu tak skutečně je nebo ne.

3.1.1 Výzkumné otázky

Jakým způsobem se studenti před autoškolou setkali s genderovými stereotypy ohledně řízení auta?

Touto otázkou budu zjišťovat, jestli se respondenti setkali s genderovými stereotypy za volantem již před autoškolou. Například z úst svých rodičů, prarodičů nebo pak ve škole, kde se o tomto tématu také mluví. Zajímalo by mě, jestli jimi byly nějak ovlivněni, je možné že i skrytě, protože hodně lidí si genderové stereotypy ani neuvědomuje.

Jakým způsobem se genderové stereotypy za volantem projevují v autoškole?

Na základě kapitoly dosavadní bádání očekávám hypotézu, že se genderové stereotypy budou vyskytovat převážně vůči ženám, avšak je možné, že se objeví i vůči mužům. Chci zjistit, jakým způsobem se případně projevují.

Jak zkušenosti s autoškolou ovlivňují studenty v budoucnu?

Tato otázka je důležitá, protože bych chtěla zjistit, jestli například špatné zkušenosti s autoškolou ovlivnily studenty tak, že se po autoškole báli sednout za volant či takovým způsobem, že nyní už auto vůbec neřídí.

3.2 Výzkumný design

V této bakalářské práci byl výzkum proveden pomocí kvalitativní výzkumné strategie. Definice kvalitativního výzkumu je představena Creswellem: „Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založen na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách" (Hendl, 2005, str.50). Vzhledem k výzkumným otázkám, které jsem představila výše a mému záměru zkoumat zkušenosti respondentů s autoškolou, je kvalitativní výzkum nejlepší volbou. Umožní mi s respondenty toto téma, které pro některé může být citlivé, rozebrat více do hloubky a získat tak bohatší výsledky. Kvalitativní strategie se zabývá myšlenkami a názory, které jednotliví respondenti mají, což mě v mé práci zajímá, takže také pro to jsem jí zvolila. Také je výhodná v tom, že je možné během výzkumu pozměňovat metodologii, například v rámci rozhovorů, když je potřeba změnit předem napsaný scénář (Novotná a kolektiv, 2019).

Přístup, který jsem ve své práci zvolila je případová studie. „Případová studie se může zaměřit jak na popis, tak zodpovězení otázek JAK a PROČ. Výzkumník vybírá na základě vlastního uvážení většinou jeden či několik případů, na nichž je vhodné sledovat vymezený jev“ (Novotná a kolektiv, 2019, str. 275). V tomto případě je to vhodné, protože lze genderové stereotypy zkoumat prostřednictvím konkrétních případů, ve kterých se mohou objevovat. Případová studie je také užitečná pro identifikaci a popis konkrétních situací, kde by mohly být genderové stereotypy přítomny a jaký vliv mají na jedince. Tato studie by mohla přispět k vytvoření strategií, které by mohly pomoci eliminovat genderové stereotypy a podpořit rovnost pohlaví v této oblasti.

3.3 Výběr respondentů a sběr dat

Metoda sběru dat, která pro tento výzkum byla využita jsou individuální rozhovory. Ty byly vedeny polostrukturované neboli pomocí návodu, abych se dostala ke všem

otázkám, které potřebuji a neodbíhalo se od tématu. Polostrukturované rozhovory jsou takové, které mají předem částečně definovanou strukturu. Zároveň ale umožňují doptávat se respondentů i na jiné otázky, v návaznosti na jejich odpovědi. V tomto typu rozhovoru platí, že když nedostaneme od respondenta jasnou odpověď na položenou otázku, je možné se doptávat do té doby, než není zodpovězena. U této metody je také vítán názor respondentů, takže na zjištění jejich zkušeností je ideální. (Novotná a kolektiv, 2019)

Celkově bylo provedeno osm rozhovorů, dva z nich prostřednictvím online prostředí. Bylo důležité, abych měla stejný počet respondentů a respondentek. Také mým kritériem bylo to, abych měla různé autoškoly a z každé autoškoly dva respondenty, právě jednoho muže a jednu ženu. Vzhledem k tomu, že jsem zkoumala čtyři různé autoškoly, bylo zapotřebí, abych měla stejný vzorek respondentů, aby byl výzkum relevantní. Rozhodla jsem se proto, pro věkovou kategorii 20 až 25 let, abych měla jistotu, že si respondenti situace, na které se budu ptát, ještě podrobně pamatují. Všichni moji respondenti byli z města Mladá Boleslav, z důvodu, že já sama jsem zde chodila do autoškoly. Já konkrétně špatnou zkušenost s autoškolou nemám, ale lidi z mého okolí ano, proto mě i toto téma napadlo. Také se mi zdálo výhodné vybrat autoškoly v Mladé Boleslavi, protože jsem věděla, jaké autoškoly se v Mladé Boleslavi nachází a kde vyučuje instruktor či instruktorka. Výběr respondentů pro rozhovory byl nepravděpodobnostní. Konkrétně jsem jako první použila metodu výběru úsudkem, kdy jsem napsala do facebookové skupiny mého bývalého gymnázia, kde se nacházejí i absolventi, kteří autoškolou dělali, s informacemi, jaké respondenty hledám. Touto metodou jsem získala pět respondentů. Další tři mi byli doporučeni už vybranými respondenty, jednalo se tedy o metodu nabalování neboli snowball. Metoda snowball je vhodná v případech, „pokud jsou terén či téma dostatečně ohraničené, ale zároveň je ještě důvěrně neznáme“ (Novotná a kolektiv, 2019, str. 297). Chtěla jsem, jak jsem již psala respondenty z různých autoškol, a to se mi taky povedlo, čtyři respondenti měli v autoškolce na jízdy instruktory, dva instruktorku a u posledních dvou se vyučující střídali. Jejich rozdělení je pro lepší přehlednost ukázáno v následující tabulce, kterou jsem vytvořila.

Tabulka č. 1

Informátor	Autoškola	Instruktor/instruktorka	Pohlaví	Věk
Respondent 1 (Patrik)	Autoškola 1	Instruktor	Muž	22
Respondent 2 (Tomáš)	Autoškola 4	2 instruktorky, 2 instruktoři	Muž	23
Respondent 3 (Milan)	Autoškola 3	Instruktor	Muž	25
Respondent 4 (Jan)	Autoškola 2	Instruktorka	Muž	20
Respondent 5 (Monika)	Autoškola 4	2 instruktorky, 2 instruktoři	Žena	23
Respondent 6 (Zuzana)	Autoškola 2	Instruktorka	Žena	22
Respondent 7 (Tereza)	Autoškola 1	Instruktor	Žena	23
Respondent 8 (Andrea)	Autoškola 3	Instruktor	Žena	22

Zdroj: (autorka)

3.4 Metodologie analýzy dat

Jak jsem již psala, s respondenty byly vedeny polostrukturované rozhovory. Tyto rozhovory byly následně doslova přepsány. Už při prepisu rozhovorů začíná naše vlastní analýza. Také se můžeme v průběhu jejich prepisování setkat s tím, že nám některé části nesedí a je tak možné je pozměnit (Novotná a kolektiv, 2019).

Když máme rozhovory přepsané, je možné přistoupit k pěti základním krokům, které v rámci analýzy probíhají. Jedná se o pročitání, zapisování, redukci dat, porovnávání a pojmenování. Pomocí těchto kroků jsem také postupovala. První se tedy týká *pročitání*, rozhovory sice máme naposlouchané a nějaké části si pamatujeme z prepisu, ale je také

důležité si je detailně přečíst. Při pročítání nastává i krok druhý, tedy *zapisování*, díky kterému zobrazíme svoje myšlenky a úvahy, které nás při čtení napadají. Následně je nutné data *zredukovat*, protože konkrétně z rozhovorů jich je opravdu hodně, a ne všechny jsou pro nás užitečné. Jako čtvrté je *porovnávání*, zde je nutné definovat si jednotky, které mezi sebou budeme porovnávat a také v jakých případech je budeme porovnávat. Jaké jednotky budu porovnávat pro mě bylo poměrně jasné, muže oproti ženám a pak také respondenty z různých autoškol mezi sebou. Dále jsem si zvolila osm témat, které jsem hledala pomocí teorie genderových skel od Sandry Bem, kterou jsem popisovala v teoretické části. Tyto témata jsem následně *pojmenovala*, což je posledním krokem (Novotná a kolektiv, 2019). Konkrétně jsem témata nazvala: Rozhodnutí přihlásit se do autoškoly, Řízení auta v rodině respondenta, Výběr autoškoly a spokojenost s ní, Přirovnávání k ostatním studentům, Znalost genderových stereotypů, Názor na jiné pohlaví instruktora, Přístup rodiny po autošcole a Názor na vliv autoškoly, která jsem dále rozdělila do třech částí, z nichž každá odpovídá na jednu výzkumnou otázku.

Poté následovala nejprve segmentace a pak kódování. „Technicky segmentace probíhá tak, že jednoduše pročítáme data a pasáže, které se týkají konkrétního tématu, a ty si označujeme např. podtrhnutím barevnou tužkou“ (Novotná a kolektiv, 2019, str. 430). Kódování, které jsem použila bylo deduktivní. To umožňuje využití předem definovaných kategorií (Novotná a kolektiv, 2019).

3.5 Limity výzkumu

Před praktickou částí je také nutné ještě uvést některé limity, které mohou ovlivnit výsledky mého výzkumu. Problém může být v tom, že je můj výzkumný vzorek příliš malý, rozhovory s pouze osmi respondenty se nedají aplikovat na celou populaci. Také to, že byli osloveni pouze respondenti z gymnázií může být kritické,

Další úskalí kvalitativního výzkumu je také v tom, že „výsledky jsou snadněji ovlivněny výzkumníkem a jeho osobními preferencemi“ (Hendl, 2005, str. 52). Proto je lepší, když se kódování rozhovorů věnuje více výzkumníkům, každý z nich si totiž může všimnout jiných detailů a ty pro něj mohou být důležité na jiné úrovni. To však bohužel v tomto případě nebylo možné.

Také subjektivita respondentů nemůže poskytnout zobecnitelné výsledky. Faktem zůstává, že respondenti sdílejí převážně své zážitky a myšlenky, tedy s jinými respondenty by se tyto výpovědi mohly lišit.

3.6 Etika výzkumu

Na začátku, než začaly rozhovory probíhat, jsem se respondentů zeptala, jestli by jim nevadilo, že rozhovory budou nahrávané. Bylo tedy nutné získat jejich informovaný souhlas. Ten je důležitý pro to, aby byla jistota, že účastníci jsou srozuměni s účelem rozhovoru a jak bude s daty nakládáno. „Tím, že badatel získává informovaný souhlas, hlásí se k právem chráněné hodnotě autonomie vůle účastníků výzkumu, která vychází ze Všeobecné deklarace lidských práv z roku 1948 a ostatně také Ústavy ČR, respektive Listiny základních práv a svobod“ (Novotná a kolektiv, 2019, str.71).

Jména respondentů by neměla být uváděna a zůstat anonymní. Je důležité anonymizovat údaje, které by nějak vedly k poznání účastníků výzkumu a k jejich zneužití. Musí být odstraněny či smyšleny, přímé údaje, v tomto případě se jedná o jméno, adresu, telefonní číslo a tak dále. Ale i ty nepřímé pomoci kterých může být respondent také identifikován, jako je například informace o zaměstnání respondenta. Já jsem respondentům přidělila nová, smyšlená jména, která se liší od jejich skutečných.

Dále jsem rozhovory, které proběhly, dala po jejich přepsání svým respondentům přečíst, jestli souhlasí s uveřejněním všech částí rozhovoru, pokud by s některými nesouhlasili, vynechala bych je.

4. Praktická část

Na základě analýzy přepsaných rozhovorů jsem tuto část rozdělila do tří tematických kapitol, které se odvíjí od jednotlivých výzkumných otázek a na které v nich budu hledat odpověď.

4.1 Vnímání genderových stereotypů před začátkem autoškoly

Tato kapitola se zaměřuje na hledání odpovědi na výzkumnou otázku číslo jedna: *Jakým způsobem se studenti před autoškolou setkali s genderovými stereotypy ohledně řízení auta?* Jejím cílem je zjistit, zda se s genderovými stereotypy ohledně řízení setkali respondenti ještě před autoškolou, jestli už tyto předsudky neovlivnili jejich vstup do autoškoly.

4.1.1 Rozhodnutí přihlásit se do autoškoly

Na začátku všech rozhovorů mě zajímalo, zda se respondenti sami rozhodli přihlásit do autoškoly nebo na základě rozhodnutí někoho jiného. Jak jsem popisovala v kapitole Genderové stereotypy a řízení auta, počet řidičských průkazů se rok od roku zvyšuje, počet žen mající řidičský průkaz se v průběhu 19 let zvedl o 5 %. Nicméně stále je menší počet žen než mužů, které řidičský průkaz mají (Registr řidičů, 2019). Zajímalo mě, jestli se respondenti sami rozhodli, se do autoškoly přihlásit, či to bylo kvůli tlaku rodičů nebo něčemu jinému. Mezi ženami, které byly mými respondentkami se objevila pouze jedna, která podotkla, že to bylo spíše rozhodnutí rodičů než její, ale sama s tímto rozhodnutím neměla problém a byla nakonec ráda.

„(...) Že ta iniciativa nebyla vyloženě u mě, ale vyloženě to nebylo tak, že bych ten řidičák nechtěla dělat. Počítala jsem s tím, že si ho jednou udělám, ale tím že oni mi platili nějak půlku myslím, pak i babička mi na to šetřila, tak to vlastně bylo v jejich kompetenci no. Do toho mě jako tlačili a tlačej do toho i moji ségru, která ten řidičák ale dělat nechce, protože se bojí“. (Monika)

Ostatní respondentky se rozhodly do autoškoly přihlásit samy, oproti mužským respondentům však toto rozhodnutí bylo, jak popisují, spíše na základě toho, že to byl nezbytný krok. *„Tak bylo to něco důležitýho co je potřeba udělat, bez auta už to tedka moc nejde“.* (Tereza)

U mužských respondentů se nenašel nikdo, kdo by toto rozhodnutí neudělal sám za

sebe. Argumentovali většinou tak, že už se těšili na řízení, tři z nich (celkový počet byl 4) už dokonce měli předešlý řidičský průkaz, který si udělali v patnácti letech na motorku.

„Tak já jsem ho začal dělat už v šestnácti, kvůli motorce na A1, nebo vlastně už v patnácti, abych ho měl co nejdřív, vlastně jsem začal dřív, abych ho hned na začátku šestnácti let měl. (Jan)

„Tak chtěl jsem mít auto, docela mi to usnadnilo po tom život, jakmile jsem dostal řidičák, takže to bylo něco o co jsem se aktivně snažil, i rodiče mě v tom podporovali, že by to byla dobrá věc to mít co nejdřív logicky.“ (Milan)

„Chtěl jsem to sám, jsem z docela odlehlé vesnice, kde autobusy moc nejezdí, takže jsem to bral i že budu svobodnější, že si budu jezdit kam chci, a hlavně mě to strašně bavilo.“ (Tomáš)

Na základě odpovědí respondentů by se tedy dalo říct, že i přístup s jakým se respondentky přihlašují do autoškoly se od toho mužského liší. Je ale těžké říct, jestli to pramení z genderových stereotypů. Na přístup respondentů k řízení může mít vliv i to, jak to vypadá či vypadalo u respondentů v rodině s řízením auta, proto jsem se tomuto tématu rozhodla věnovat v následujícím bodě.

4.1.2 Řízení auta v rodině respondentů

Může se stát, že se v našem životě řídíme genderovými stereotypy, aniž bychom o tom věděli. Velkou částí se na vytvoření těchto stereotypů podílí naše rodiče, naše rodina. Je často dáno výchovou, jak se identifikujeme, jak se projevujeme na základě toho, co máme naučeno, jak by se muž či žena měli chovat. V kapitole Genderové role u dětí je jasně ukázáno, jak k dětem rodiče přistupují. I to, jaké hračky dětem na základě toho, co považují za správné, vybírají, může ovlivnit budoucí přístup respondentů k řízení, chlapcům se kupují autíčka, takže už od dětství k tomu více tíhnou. Děti také pozorují chování svých rodičů a většinou kopírují to, co vidí. Osvojují si svou „rolí“ většinou od jednoho rodiče, nejčastěji dcera od matky, syn od otce. Může se tedy stát, že když dítě vidí přístup rodičů k řízení, kopíruje ho (Jarkovská, 2013). Myslím, že v minulosti jsme se často mohli setkat s tím, že žena neřídila. Dokazují to i statistiky, které uvádí, že největší převaha mužů nad ženami v počtu řidičských průkazů, je ve věkové skupině 55 let a více. Pohybujeme se zde v počtu 62 % řidičských průkazů mužů, oproti počtu zbývajících 38 % ženských řidičských průkazů (Registr řidičů, 2019). Je tedy možné, že když matka respondentek neřídila, z jakéhokoliv důvodu, může se stát, že to následně ovlivnilo i

smýšlení respondentek o řízení. Proto bylo zajímavé zjištění, jak to vypadalo v domácnostech respondentů, když byli malí, aby se dal vyloučit či potvrdit výskyt genderových stereotypů. Až na Zuzanu všichni uvedli, že jejich matky řídily méně než otcové, avšak neshodli se na tom, proč tomu tak bylo.

„Když jsem byla malá tak, asi...nevím, jestli si to úplně pamatuju, ale tak vždycky řídila auto mamka i tatka, oba dva jsou řidiči, nikdy nebyl problém, že by mamka nechtěla řídit, to nikdy nebyl problém, ani že by jí tata nenechal. Máma je taková silná osobnost, tak si to vydobila vždycky.“ (Zuzana)

V odpovědích respondentů jsem se setkala s takovým přístupem, že otec matce auto nechtěl půjčovat a nechce půjčovat, protože se domnívá, že řídí lépe než ona. Většinou matka proti této situaci ani sama neprotestovala a sama měla dojem, že řídí hůře. To jsem popisovala i v kapitole Genderové stereotypy a řízení auta, kdy se autoři Alexander I. Dontsov a Alexandra I. Kabalevskaya ve svém výzkumu *Gender stereotypes among road users*, zaměřili na to, jak jsou vnímáni účastníci silničního provozu. Žena, jako řidička byla ve většině případů označována jako nedostatečně kompetentní v řízení oproti mužským řidičům. Na základě těchto označení se pak i ženy samy vnímaly tímto způsobem (Dontsov a Kabalevskaya, 2013).

„Je to tak, že řídí auto, on jí to auto moc půjčovat nechce, jako by máma taky řídila, když jezdila na pracovní cesty a tak, ale táta jí to auto moc půjčovat nechce no. Většinou ale řídí táta, když jedeme někam na hory nebo tak, protože se asi cítí víc bezpečně, že nás tam doveze on než ta máma, ikdyž by to zvládla úplně stejně.“ (Monika)

V případě Moniky se genderové stereotypy projevovaly už u jejích prarodičů, babička na základě dědových připomínek přestala řídit úplně. *„A babička, když byla mamka malá, tak řídila, ale pak jí to auto chcíplo na kruháku snad a vod tý doby ona vlastně dostala takovej strach, že se s tím autem něco stane, že to nedokáže ovládat, takže se od toho úplně distancovala, pak byla doba, kdy si vlastně i platila kondiční jízdy, aby se ten strach odboural, no ale protože děda je jakej je, tak jí do toho moc kecal, takže babička to vlastně psychicky vůbec neustála, děda jí podpořil ten strach.“ (Monika)*

Také jde v rozhovorech vidět to, že mužští respondenti sami vnímají ženy jako horší řidičky.

„Tak asi z principu, asi si myslel že umí řídit líp než mamka, což si myslím taky. Tak čistě na základě zkušenosti a pozorování. Z těch žen, co sem já poznal si myslím, že říděj hůř než chlapi. Ale tak táta je řidič z povolání, takže řídí fakt dobře.“ (Tomáš)

Na druhou stranu se zde také ale objevuje názor, že matka sama nechce řídit, protože se jí nechce a nebaví jí to. Ale i to může pramenit z obav žen, které jsem popsala výše. A ty obavy jsou už tak velké, že pak žena radši nechce řídit a nechává řídit muže.

„Ale víc teda řídil tatka, když jsme někam jeli, občas řídila kousíček i mamka, ale to jakoby výjimečně, táta jí do toho docela kecá. Ale mamka sama nechtěla, úplně nemá ráda řízení, nějak jí to nebaví si myslím.“ (Tereza)

Z výpovědí respondentů by se tedy dalo říct, že se u nich v domácnosti spíše vyskytují genderové stereotypy vůči ženám za volantem. Ne však tak velké, aby je respondenti sami viděli a považují je za normální. To ale může být i následně problém v tom, s jakým přístupem respondentky vstupují do autoškoly a jak samy sebe jako řidičku vnímají.

4.1.3 Shrnutí první části

V této části jsem hledala odpověď na výzkumnou otázku: *Jakým způsobem se studenti ve svém životě setkali s genderovými stereotypy ohledně řízení před autoškolou?* Z rozhovorů vyplívá, že se studenti s genderovými stereotypy setkávají hlavně ve své rodině. Sami studenti jsou v řízení auta podporováni, avšak když mluví o svých rodičích, jsou zde patrné některé rozdíly, které jsou mezi muži a ženami. Často v odpovědích zaznívaly genderové stereotypy vůči ženám za volantem. Tyto stereotypy si neuvědomují však ani samotné osoby, kterých se to týká. Nejsou totiž tak viditelné, to že otec řídí více než matka z důvodu, že to umí lépe, je stále bráno jako něco přirozeného, i v minulosti se k řízení dostávali spíše muži než ženy. To potvrzuje i výzkum z roku 2013 *Gender stereotypes among road users*, ze kterého vyplívá, že ženy jsou vnímány jako ne tak dobré řidičky jako muži a sami sebe tak také vidí.

Tento přístup můžeme spatřovat také v tom, jaký vztah ženy k řízení mají, z výpovědí respondentek vyplívá, že ho vidí jako nutnost oproti mužům, kteří v něm spatřují zábavu. I v minulosti si ženy pořizovaly řidičské průkazy, avšak používaly je jenom v tom případě, kdy byl hlavní řidič čili muž, neschopen řízení. Nicméně i v dnešní době, kdy počet řidičských průkazů u žen roste a ženy každodenně usednou za volant, je stále vidět, že žena si řidičský průkaz pořizuje z nutnosti, ne pro své potěšení. To potvrzuje i dopravní psycholožka Vlasta Rehnová: „řízení je pro ženu běžná záležitost, často spojená i se zaměstnáním, především však s péčí o děti, o chod domácnosti, zejména pokud je omezený přístup k veřejné dopravě“ (CNN Prima News, 2020).

Z rozhovorů je také viditelné, že v dnešní době jsou ženy v udělání si řidičského průkazu více podporovány. I když všichni rodiče podpořili své děti v rozhodnutí týkajícím se přihlášení do autoškoly, dívky, které vidí, jak je s jejich matkami při řízení auta oproti otcům zacházeno odlišně, to může ovlivňovat i v jejich vlastním vztahu k řízení.

4.2 Genderové stereotypy v autoškole

Tato část je orientována na hlavní výzkumnou otázku, otázku číslo dvě: *Jakým způsobem se genderové stereotypy za volantem projevují v autoškole?* Zkoumá, jestli jsou genderové stereotypy v autoškole vůbec přítomny, případně proti komu a jak se projevují.

4.2.1 Výběr autoškoly a spokojenost s ní

To, jakou autoškolu si vyberete by se nemělo uspěchat. Je to téměř stejně důležitý krok jako výběr normální školy, ale často se může stát, že s ní nejsme spokojeni, například z důvodu špatného zacházení. V kapitole Kritéria pro výkon povolání popisují, že instruktoři pro to, aby mohli začít v tomto povolání, potřebují sice licenci, ale ta je zaměřená převážně jenom na řidičskou stránku. Pedagogickému vzdělání, které je také důležité, když instruktoři pracují se studenty, se však tato příprava příliš nevěnuje. Zdálo se mi tedy zajímavé zjištění, podle jakých kritérií si respondenti vybírali svoji autoškolu a také, jestli s tímto rozhodnutím byli spokojeni. V této části jsem vždy porovnávala názory dvou respondentů, vždy byl jeden respondent muž a jedna žena, kteří chodili do stejné autoškoly a měli stejného instruktora či instruktorku.

První skupina respondentů měla na svou výuku mužského instruktora. K výběru autoškoly se respondenti vyjádřili podobně, oba si jí vybrali z toho důvodu, že byla v blízkosti školy a také zde probíhala závěrečná zkouška v jiném místě, podle nich na lehčím.

„Protože byla blízko školy a byly na to dobré recenze, na to, kdo tam učí jsem moc nehlédl. Brácha dělal taky ve stejný, o několik let dřív, takže jsem měl i doporučení od něj. A vlastně i ty zkoušky probíhaly spíš na takový vesnici, takže i že to by prý mělo být jednodušší.“ (Patrik)

„Ehm, ono to bylo právě kvůli tomu, že to bylo zaprvý blízko, hned naproti škole, šlo tam hodně lidí, co jsem znala aaa bylo tam fajn, že se dělají ty závěrečky jinde, že se nedělají v Boleslavi a že se jako říkalo, že tam je to jednodušší.“ (Tereza)

Následně mě pak ale zajímalo, jestli s tímto rozhodnutím byli spokojeni. Tady už

se objevuje rozpor v odpovědích, Patrik neměl s výběrem autoškoly žádný problém a byl spokojen, kdežto Tereza se nesešla s úplně dobrým přístupem instruktora.

„Byl naprosto v pohodě, byl komunikativní, něco mi třeba vytknul ale v nějakým rozmezí normální komunikace, nebylo to, že by na mě třeba křičel nebo něco jako byl nepřjemnej nebo naopak.“ (Patrik)

Tereza oproti tomu měla úplně jinou zkušenost. Už na hodinách teorie pociťovala nepřjemné pocity z instruktora vyjadřování.

„Vim, že už od začátku jsem z něj měla nepřjemnej pocit, protože už vlastně na tý teorii měl blbý narážky na holky a sexistický poznámky, pak vlastně když jsem se dozvěděla, že jdu k němu, tak to měl taky jako připomínku, protože jsem tam právě chodila s kamarádkou, tak jsme si povídaly o tý teorii a pak když rozřazoval, protože tam byl ještě jeden instruktor, a když pak rozřazoval tak říkal že, no a ta ukecaná blondýna půjde ke mně, ať jí mám pod dozorem, takže mě vlastně i shodil před těma ostatníma a byla jsem hodně ve stresu ještě před tou první hodinou.“ (Tereza)

Jeho chování se pak ale projevovalo i v průběhu jízd a pro Terezu to bylo velice nepřjemné.

„Nepamatuju si to přesně, ale vim že měl hodně poznámek, bylo jich dost. Dostávala jsem jako obecně poznámky na blondýnu, poznámky na pravou a levou stranu, pak mi jednou vyloženě chytil ruku, protože řekl, že mám jet doleva a já jsem odbočila doprava, jak jsem byla vystresovaná a on to, on to zadupnul, tak jako mě seřval trochu a chytnul mě ruku a napsal mi na pravou P a na levou L a že se na to mám dívat. Pak měl hodně takový sexuální poznámky na řadící páku, že to nemám držet jako penis přítele, ale řadící páku, pak ještě nevím, nejvíc mi utkvělo tohleto, pak ještě na volant něco, prostě mi přišlo, že měl pořád něco no.“ (Tereza)

Druhá skupina respondentů měla v autoškole na jízdy instruktorku ženu. Tam probíhal výběr autoškoly také podle podobných kritérií, respondenti zmiňovali cenu a doporučení od ostatních.

„Autoškolu jsem si vlastně vybírala z toho důvodu, že jsem na ní slyšela dobré recenze, přišla s tím ségra, právě od svého přítele, který tu autoškolu tam dělal a vlastně všechno bylo v pořádku. Vzhledem k tomu, že to nebyla také nejdražší autoškola, vstupovaly jsme tam vlastně se ségrou, takže jsme měly i nějakou množstevní slevu, takže i to ovlivnilo můj výběr.“ (Zuzana)

„Protože jsem tam dělal řidičák na motorku a měl jsem to pak díky tomu levnější,

na motorku jsem teda ale měl jiného instruktora než na auto.“ (Jan)

Oba tito respondenti se pak shodovali i v tom, že to bylo správné rozhodnutí. Zuzana zmiňovala, že jí potěšilo, když se dozvěděla, že její vyučující bude žena, protože se díky tomu cítila méně ve stresu, když šla na první hodinu.

„No tak ano, bylo to takové příjemnější, protože jsem si říkala, že ta instruktorka třeba nemusí být tak hrubá, protože jsem slyšela od ostatních, že někoho třeba rozplakali během té jízdy, že třeba nějakých chlap byl na ty holky dost tvrdý, že je až rozplakal a jako to jsem si říkala, že by bylo hodně nepříjemný, kdyby se mi tohle stalo, takže jsem byla v podstatě ráda že je to žena. A taky jsem právě slyšela, že i v té autoškolě co jsem byla nejsou ti instruktoři nic moc, takže jsem byla ráda, že budu mít instruktorku.“ (Zuzana)

A také se jí tento předpoklad potvrdil, jízdy probíhaly v poklidu, Zuzana se necítila být pod tlakem a s autoškolou byla spokojená.

„Libilo se mi na ní, že vždycky zachovala chladnou hlavu, někdy jsem třeba něco spletla, tak na to měla poznámku, ale to bylo takové normální, to by měl každý. Byla prostě fakt milá, a i z těch jízd jsem neměla takovej stres jakéj jsem si myslela, že bude.“ (Zuzana)

I Jan měl podobnou zkušenost. Ale na druhou stranu je zde vidět, že z ženy za volantem nemá úplně respekt. To může mít na svědomí i to, jaká je situace u něj v domácnosti s řízením auta.

„Jo, cejtil jsem se celkem spokojenej, spíš ona se mě bála, protože jsem byl nepředvídatelnej. Já si myslím, že měla z mého řízení větší respekt než já z jejich pokynů, takže jsme vždycky vtipkovali o tom, že jestli se s někým vybourá, tak to budu já.“ (Jan)

Třetí skupina respondentů měla za instruktora opět muže, akorát z jiné autoškoly. Znovu se jejich výběr konkrétní autoškoly odvíjel od toho, jaké na ní slyšeli recenze, jaká byla cena a podobně. Avšak Andrea si autoškolou vybírala účelně na základě toho, že tam vyučuje žena, tu jí i doporučovali přátelé.

„Jo, mně to doporučil můj spolužák, takže jsem říkala, že bych šla taky. On mi doporučil tu autoškolou celou a doporučil mi jakoby paní instruktorku, ale říkal, že tam je ještě jeden pan instruktor, že teda neví, koho mi přidělí a přidělili mi nakonec jeho, ne tu paní. Protože s ní bych měla jízdy málo, měla strašně moc lidí už a on měl víc času, tak jsem říkala, že jo, že půjdu k němu teda. Já jsem vlastně chtěla ženu, protože jsem si myslela, že bude mírnější, že bude hodnější a že hlavně od mojich spolužaček jsem často

slýchávala, že jejich autoškoláci jsou jako úchylové a že na ní sahají, tak jsem říkala, že to teda rozhodně nechci, že bych radši ženu.“ (Andrea)

Nakonec měla muže z důvodu vysoké poptávky studentů po instruktorce. Na začátku z tohoto přidělení měla strach, ale pak se ukázalo, že nebyl důvod k obavám.

„Ale když jsem se s ní bavila, protože ona je nějak vedoucí té autoškoly nebo takhle, tak jsem se s ní bavila, že bych chtěla jí a ona teda že má hodně lidí, ale že ten instruktor je strašně hodnej, že po těch studentech nekřičí, že není jako zlej a že ona spíš teda křičí, tak jsem říkala, ať mě dá teda k němu a bylo to fajn.“ (Andrea)

Milanovi bylo jedno, zda ho bude učit muž nebo žena, ale nakonec byl rád, že to byl muž, protože na druhou stranu slyšel ne příliš dobré recenze na instruktorky.

„No já asi nechci generalizovat úplně, ale jsem rád že to bylo s mužem, protože si nemyslím, že by to nutně bylo tak v pokojným tónu, jakože...no někdo mi říkal, že snad v boleslavi, kde to učí, mám pocit, že někdo, kdo měl instruktora jako ženu se mi podělil o to, že to nebylo tak jako pohodový, jak jsem to měl já s tím mužem.“ (Milan)

A čtvrtá poslední skupina respondentů měla tu možnost vyzkoušet si jízdy s vícero instruktory. Celkem se jim v autošcole střídali čtyři, z toho dvě ženy a dva muži. Autoškolu si opět vybírali na základě podobných důvodů jako předchozí respondenti.

„(...) na tuhle jsem slyšel doporučení a tady taky tolik nehrotili účast na těch teoretických, které už jsem vlastně znal z motorky a moc nepotřeboval, takže i proto.“ (Tomáš)

Monika měla ne příliš dobré zkušenosti pouze s jedním z mužů. Ty však pramenily spíše z toho, jak sama tvrdí, že je citlivá a brala si to příliš osobně. Tomáš se s žádnými špatnými zkušenostmi neseťkal.

„Ten v podstatě, co to tam měl na starost, tak ten byl nejvíc přísněj a nejvíc jsem jako nevěděla, jestli třeba tu jízdu i sleduje, protože dost často koukal do telefonu a něco řešil, takže se dost často stávalo, že jsem prostě měla nějaký úhel pohledu, kde jsem si dost často říkala, že ještě dobrý, že můžu jet, že nejsou na tom přechodu ti chodci a on mě za to potom zjebnul. A ono se to tak jako střádalo a potom na konci tý hodiny, nevím jak dlouho trvá, asi hodinu a půl se jezdilo, tak měl vždycky nějaký takovej proslov, aby to ukončil, tak asi dvakrát se mi stalo, že mě to rozbřečelo.“ (Monika)

4.2.2 Přirovnávání k ostatním studentům

Přirovnávání k ostatním je poměrně častý jev. V jakékoliv instituci, kde je nás více

a děláme stejnou věc se můžeme setkat s přirovnáváním. Záleží na nás, jak se s tím vypořádáme, jestli nás to motivuje či demotivuje. Záleží ale také na tom, jak moc nás někdo k někomu přirovnává. Ve školách se často stává, že někteří učitelé přirovnávají studenty ke studentkám. „To, v čem se od sebe liší jednotlivé dívky, respektive jednotliví chlapci, se dostane do pozadí, a naopak do popředí vystoupí „průměrné“ odlišnosti skupiny dívek od skupiny chlapců“ (Smetáčková, 2013, str. 716). Toto přirovnání se může objevovat i v autoškole a některým studentům uškodit. Zajímalo mě pro to, jestli se s ním respondenti setkali a jak s tím nakládali.

Všichni respondenti se s přirovnáváním setkali, ale většina z nich ho brala jako takové zdravé přirovnávání a nějak je to neovlivnilo. Také se spíše jednalo o přirovnávání, které bylo pozitivní vůči respondentům, takže je to spíše motivovalo.

„Ne to určitě ne, žádný negativní reakce jsem nezaznamenal, těsně před samotnejma zkouškama mi řekl že jsem jeden z těch u něj, co říděj líp. Takže maximálně takhle pozitivně, ale obecně nějaký srovnávání neprobíhalo. Potěšilo mě to, sám sem neměl pocit, že bych řídil nějak špatně, takže mě to v tom aspoň utvrdilo.“ (Milan)

„No, možná tam nějaký bylo, ale že by to bylo nějak znatelný a že bych si to teďka pamatovala jako nějak do detailu, to asi úplně ne. Jako spíš to bylo přirovnání pozitivní, že jsem vlastně ty zkoušky napsala na výbornou, takže spíš to bylo takový, že z toho měla radost, takže si řekla, jakože je to hezké, že spíš patřím do té skupiny studentů, kteří se na to naučili.“ (Monika)

„No k ostatním ani moc ne, ale spíš, jak jsme tam šly s tou ségrou, tak spíš řekla no tak ségra už tohleto umí a takhle, ale to mi nepřišlo nějak špatný.“ (Zuzana)

Pouze Tereza měla s přirovnáváním větší problém, kdy se instruktor projevoval ne jenom vůči ní, ale i vůči ostatním žákům autoškoly. Jedná se tady o problémového instruktora, na kterého jsem popisovala stížnosti již v kapitolách výše. Vidíme zde ale, že nebyl zaměřen vyloženě jenom proti Tereze, ale i vůči ostatním studentkám.

„No vim že určitě jednou tam byl konflikt, že se z toho ta holka skoro rozbřečela, ale zas jak je to dlouho, tak si nejsem přesně jistá, tak právě když jsme trénovali na ty závěrečky, tak byl fakt takovej hnusnej, že ona z toho byla hodně špatná, ale přesně si nepamatuju, co to bylo, ale přede mnou na ní prostě řval.“ (Tereza)

Patrik, který byl ve stejné autoškole jako Tereza však tuto zkušenost nemá.

„Pak už když se jezdili jízdy ve dvou, když se trénovalo na ty závěrečky, tak jsem jezdil s jedním klukem, vždycky jsme se vyměnili v půlce, a to vždycky jako na konci řekl,

jo, ty jsi udělal líp tohleto a ty zas tohleto a tohleto, jako takhle jenom mezi náma dvouma porovnání, když jsme u toho byli oba dva. Nepřipadalo mi, že by se projevoval nějak jinak vůči nám dvoum, myslím, že to bylo férový porovnání. Přišlo mi to i dobrý, já jsem byl za to rád, že mi třeba řekl něco, co bylo špatně, něco, co bych mohl zlepšit a zase něco co jsem udělal já líp, zase mi to na druhou stranu trošku zvedlo sebevědomí.“ (Patrik)

Můžeme tedy říct, že zde pozorujeme určitou genderovou předpojatost vůči ženám za volantem ze strany instruktora. Jedná se ale pouze o jednu autoškolu ze čtyř, kde tato situace nastala, s ostatními instruktory problém nebyl.

4.2.3 Znalost genderových stereotypů

Genderové stereotypy mohou ovlivňovat naše názory, mínění, postoje ale i chování. Více jsme se s nimi setkávali v minulosti, kdy ale nebyly ještě úplně definované. V dnešní době už má více lidí ponětí o tom, že tyto stereotypy existují, avšak pro někoho mohou být stále neviditelné. A to i v případě, že podle těchto stereotypů žije, protože je jimi tak ovlivněn, že je považuje za normální součást svého života a neuvědomuje si je (Petrusek, 1996). Zajímalo mě tedy, když už je má práce zaměřená na hledání genderových stereotypů, jestli sami respondenti vědí, co to genderové stereotypy jsou. Na tuto otázku jsem se ptala až ke konci našeho rozhovoru, abych neovlivnila jeho průběh. Chtěla jsem zjistit, jestli si respondenti výskyt genderových stereotypů uvědomují a poté jestli si tedy myslí, že se s nimi setkali v autoškolě.

Z dotazovaných všichni tušili, co to genderové stereotypy jsou. Monika se s nimi setkala i ve své rodině a uváděla je jako příklad.

„Vim no...genderové stereotypy, tak určitě se mi vybaví konkrétní případ, babička a děda, že děda je takovej, že jasně rozhoduje o tom, co se v tý rodině bude dělat a jakým způsobem a jakmile by to babička chtěla udělat jinak, tak už je oheň na střeše. Takže je to tak, že tam prostě dominuje mužská převaha, ve všech aspektech. A to ikdyž babička chodila do práce, tak prostě on, a i o těch penězích rozhoduje on, prostě to bylo nějakým způsobem daný.“ (Monika)

Všichni mužští respondenti tyto stereotypy popisovali dokonce ve vztahu k řízení auta.

„Takový to že žena neumí řídit, že žena má vařit, že žena je pouze objekt a takovýhle věci no.“ (Jan)

„Když se bavíme o tom řízení nebo o tý autoškolě, tak právě to řízení no. Že jako

genderově v tomhlectom je nějaká obecná myšlenka, toho že muži řídí líp než ženy, nebo že ženy jsou na tý silnici nebezpečnější, že víc to auto jako odřou nebo vyšší nehodovost u těch žen. No v podstatě je to na nějaký denodenní bázi, ať už v podstatě někde jako se parkuju, tak tam jsou vidět ti chlapi za tím volantem, jak nadávaj, když před nima je ženská nebo i obráceně.“ (Patrik)

„No v tom prostředí autoškoly, asi že to většinou učej muži, protože muži a auta jdou asi k sobě víc stereotypně než ženy s autama a asi to, že každá jako role má k sobě přiřazený nějaký typicky věci, co jako vykonává, tak to si představim pod těma stereotypama.“ (Milan)

Na to, zda se s nimi setkali v autoškole či ne, až na Terezu, která měla problémového instruktora, všichni odpověděli, že ne.

„No, nesetkala podle mě, protože v dnešní době už je to takový, že se ví že si holky udělaj řidičák a že je to v pohodě že říděj.“ (Monika)

„Vůbec, ani nikoho neznám kdo by se s tím setkal.“ (Jan)

„V té autoškole, co já jsem měl tu možnost dělat, tak ne.“ (Patrik)

Neshodují se však v tom, jestli jsou tyto genderové stereotypy ve vztahu k řízení auta stále platné. Někteří odpovídali, že se s nimi stále setkávají, někteří si myslí, že se v dnešní době již nevyskytují, že to platilo hlavně v minulosti.

„Ted'kom se mi smáli ňáci dělníci, jsem si musela popojet dozadu, tak se smáli, jakože jsem to netrefila, ale jako mě to bylo celkem jedno, říkám si, tak se zasmějte, ještě jste neviděli blondýnu řídit, no tak jsem vám ukázala, že umím i couvat a můžu jet domů.“ (Andrea)

„Myslím si, že v dnešní době už jako asi ne, dřív to možná nějakým způsobem bylo.“ (Milan)

4.2.4 Názor na jiné pohlaví instruktora

Zajímalo mě také názor respondentů na to, jestli si myslí, že by jízdy s jiným pohlavím instruktora byly srovnatelné, či horší nebo lepší. Chtěla jsem zjistit, jestli se respondenti sami neorientují podle genderových stereotypů, jestli sami nerozdělují muže a ženy na lepší a horší v řízení auta.

Patrik, který už měl přechozí zkušenost s řízením uvažoval o tom, že pro něj by to, jaké má instruktor pohlaví, nebylo rozhodující z toho důvodu, že už věděl jak na to a v autoškole to pouze rozvíjel.

„Já si myslím, že z mého pohledu, kdy jsem v podstatě řídit uměl, tak by to asi nemělo vliv, ale nedokážu posoudit, jestli ten instruktor nebo instruktorka, kterej z nich by jako pro člověka kterej by neuměl řídit nebo přišel by tam tímhlectím způsobem úplně nepolibenej, tak kterej by mu to vysvětlil líp, to asi nedokážu říct. Ale pro mě to bylo v podstatě jedno s kým jakoby budu dělat tu autoškolu.“ (Patrik)

Avšak i Milan, co předtím s autoškolou ani s řízením žádnou zkušenost neměl nepovažuje pohlaví instruktora za důležité a nemyslí si, že by v tom byly nějaké rozdíly, záleží spíš na osobnosti daného člověka. Nicméně předtím poznamenal, že byl rád, že jeho vyučující byl muž.

(...) jakej ten člověk je, když se dokáže nacítit na toho druhýho člověka a vědět kdy a v jaký situaci se asi může cejtít a v tý situaci ho podpořit.“ (Milan)

Respondentky přiznaly, že vstupovaly do autoškoly s jakousi genderovou předpojatostí vůči instruktorům, že by na ně mohli být přísnější či na ně dokonce sahat. To se ale vyplnilo pouze v případě Terezy, ta se ale domnívá, že se jednalo o konkrétní osobu a nevztahuje to pouze na muže. Takže nakonec jejich výpovědi souhlasí s výpověďmi respondentů, že záleží spíše na konkrétní osobě.

„No já bych asi radši ženu, po těch zkušenostech...ale co jsem pak slyšela od kamarádky, tak ta s tím svým byla spokojená, asi to záleží spíše na tý osobě, jaká je, já jsem jenom narazila na debila.“ (Tereza)

„Tím, že jsem měla toho instruktora, tak jsem jako prvně byla taková, že jsem měla strach, že by byl právě nějakej úchyl nebo něco, ale tím že nebyl, tak prostě asi záleží na tom člověku no, určitě si nemyslím, že žena by během jízd na mě nějak sahala, to u těch chlapů spíš, stoprocentně, to jsou úchyláci, ale tak měla jsem štěstí na toho svého.“ (Andrea)

Monika, která si měla možnost vyzkoušet instruktora i instruktorku, zmiňuje, že jí jako ženě přijde, že když se něco učí od ženy, tak je to pro ni lepší, že má pocit, že to také zvládne. Na základě svých zkušeností ale, kdy jí vlastně učil muž i žena a s oběma byla spokojená, rozdíly nepocítuje. Avšak představa, že by si měla tímto způsobem dokazovat, že něco zvládne také může pramenit z genderových stereotypů.

„(...) Je to asi daný i tím, že je to ženská, takže by mi měla být nějakým způsobem bliž v tomhlectom a je to jako nějakej prototyp toho, že nějaká ženská přede mnou to zvládla, tak já to taky jako musím logicky zvládnout.“ (Monika)

4.2.5 Shrnutí druhé části

V druhé části praktické práce jsem se zaměřila na hledání odpovědi na otázku: *Jakým způsobem se genderové stereotypy za volantem projevují v autoškole?* Z odpovědí by se dalo říct, že se projevují genderové stereotypy převážně vůči ženám. Ze strany instruktora/instruktorky se s genderovými stereotypy z mnou dotazovaných 8 respondentů, setkala pouze jedna respondentka. Což je stále problémový fakt, protože instruktor v autoškole je „Klíčovou osobou, která stojí u „zrodu“ nového řidiče“ (Šucha, 2013, str.163). Jízdy probíhají pouze mezi dvěma osobami studentem a instruktorem, také výuka probíhá v rizikových podmínkách, kde přílišný stres studenta může přivodit vážné následky, instruktor by se tedy měl snažit o bezkonfliktní prostředí. Zjištění Bartoše (2000) potvrzuje, že studentovi obavy pramení jak ze strachu z ovládní vozidla, tak ze strachu z instruktora (Šucha, 2013). Respondentka bohužel narazila právě na problémového instruktora, se kterým pro ni jízdy byly stresující. Tento instruktor však nebyl problémový ve zkušenostech respondenta, který ho měl v autoškole na jízdy také. Pozorujeme tedy tedy tak vymezení instruktora čistě vůči ženám, respondentka také vzpomínala na zkušenosti ostatních dívek s ním, které byly podobné jako její.

Další stereotypy, které se v kontextu s autoškolou objevily, jsou ze strany respondentů. Na základě toho, co slyšeli či to co se traduje o instruktorech, vstupují ženy do autoškoly s těmito stereotypy a mnohdy se stresují před prvními jízdami, když ví že budou mít instruktora. Také mezi muži panují určité stereotypy, na druhou stranu vůči instruktorkám. Pozorujeme zde tak genderové stereotypy, které jsou hluboko zakořeněné v naší společnosti a podle kterých se bohužel stále orientujeme. Ano, výzkum ukazuje, že tyto předsudky mohou být pravdivé, avšak nemůžeme je vztahovat na všechny muže či všechny ženy.

4.3 Život po autoškole

Autoškola je pro nás důležitá v případě, že chceme získat řidičský průkaz, je tedy docela důležité, aby naše zkušenosti v ní byly dobré. V této části analýzy se pokusím zodpovědět výzkumnou otázku číslo tři: *Jak zkušenosti s autoškolou ovlivňují studenty v budoucnu?* Zajímá mě, jestli zkušenosti s autoškolou ovlivňují respondenty na tolik, že kvůli tomu třeba přestanou řídit, či na ně tyto zkušenosti neměly žádný vliv.

4.3.1 Význam rodinného zázemí

Jako důležitý faktor z odpovědí respondentů se pro to, jak jsou na tom respondenti s řízením auta nyní, pár let po autoškole, ukázal přístup rodiny k novopečeným řidičům. Pro respondenty bylo důležité, aby se jim rodiče či ostatní příbuzní po autoškole ještě věnovali a oni tak mohli své řidičské schopnosti zlepšovat. Je zde ale rozdíl, že respondentky více potřebovaly ujištění o svých schopnostech než muži, předtím, než se odhodlaly jet někam samy. První, kdo Monice půjčil auto hned po získání řidičského průkazu byl její děda. Je zde ale zajímavé sledovat, že je to ten stejný děda, který nenechává řídit její babičku.

„První, kdo mě posadil za auto, když jsem měla čerstvě papíry, tak byl vlastně děda, já jsem moc nechtěla, ale on vlastně ať to auto zavezu do garáže, bylo to teda fakt asi jenom deset minut jízdy jo. Ale první, kdo se teda nebál a riskoval, půjčit mi to auto, byl děda a mně to dost pomohlo.“ (Monika)

Ostatní respondentky také zmiňovaly, že potřebovaly popostrčení rodiny, aby začaly řídit.

„Nejvíc mi pak pomohlo, že jsem se rozjezdila, já jsem chtěla jezdit ke koním, tak mi máma řekla ať sednu za volant, párkrát jsem jela s někým a pak už jsem jezdila sama, a to mi pomohlo úplně nejvíc, to byla nejlepší škola asi bych řekla.“ (Tereza)

Oproti tomu muži si byli jistější i hned po autoškole a nepotřebovali k řízení nijak víc pobízet.

„Tak skoro hned po autoškole jsem začal řídit, pro mě to fakt byl jenom takový prostředek pro získání řidičáku, my jsme taková docela motorová rodina, takže jsem se v tom vždycky pohyboval.“ (Patrik)

„No tak vlastně já už auto měl, dostal jsem ho po bráchovi, tak jsem byl rád, že už ho můžu řídit.“ (Tomáš)

4.3.2 Názor na vliv autoškoly

V posledním zjištění, které bylo důležité pro tento výzkum se jednalo o to zjistit, jaký mají respondenti názor na to, zda autoškola ovlivňuje řidiče do budoucna. Jedná se přece jenom o první krok, který je nutné podniknout, když chceme získat řidičský průkaz. Většina z nich odpovídala, že to určitě nějaký vliv má, ale pouze Tereza se setkala se špatným přístupem, takže jako jediná si je jistá tím, že by na tom určitě byla lépe, kdyby její zkušenost byla dobrá.

„Určitě bych měla menší stres z toho řízení, kdyby se ke mně v autoškole choval líp, protože z tý každé hodiny jsem měla velké stres a z těch závěreček jsem byla vystresovaná fakt jako strašně moc, musela jsem se prostě ještě vyjet, po autoškole jsem si moc nevěřila, abych někam jela sama, po těch nadávkách, po tom všem.“ (Tereza)

Milan měl ten názor, že je možné, že by díky špatné zkušenosti v autoškole přestali studenti řídit.

„Myslím si určitě, že pokud si někdo z autoškoly odnese nějakou špatnou zkušenost, tak ho to může odradit od dalšího řízení, no jako tím že se to tam nenaučil pořádně, nebo si odnes něco, že neumí, tak ho to jako vede k tomu, že řídí jinak nebo vůbec. Myslím si určitě, že pokud si někdo z autoškoly odnese nějakou špatnou zkušenost, tak ho to může odradit od dalšího řízení, no jako tím že se to tam nenaučil pořádně, nebo si odnes něco, že neumí, tak ho to jako vede k tomu, že řídí jinak nebo vůbec. Já jsem třeba měl problémy s tím, to bylo i v závěrečné zkouškách, jsem jezdil úplně pěkně, to bylo dobré, ale pak jsem měl problém zaparkovat podél silnice a do teď to ve mně zůstalo, že nerad parkuju, je to pro mě pod větším stresem, mám větší tendenci, když si to připomenu, jak parkovat, tak to zase zapomenout, je to taková jediná věc, co jsem si odnes, co mi pořád nejde.“ (Milan)

Tomáš se také domnívá, že by na něj špatná zkušenost s autoškolou mohla mít nějaký vliv, nicméně tím způsobem, že by si na to teď dával větší pozor, takže by mu to do budoucna spíše pomohlo.

„Tím, že já jsem to měl docela v pohodě, příjemný, tak těžko posoudit...ale kdyby na mě někdo řval při něčem nebo tak, tak bych si na to dával větší pozor teďka.“ (Tomáš)

4.3.3 Shrnutí třetí části

V poslední části jsem se zabývala odpovědí na otázku: *Jak zkušenosti s autoškolou ovlivňují studenty v budoucnu?* Autoškola je přece jenom takovým prvním stykem s řízením auta. Někteří se k řízení dostanou již dříve, ale pro většinu je autoškola tím prvním krokem. Po autoškole také získáme řidičský průkaz a můžeme tak konečně do „opravdového“ silničního provozu. Nicméně, špatné zkušenosti v autoškole mohou mít vliv na to, jak nám řízení jde, jestli se ho obáváme, či si ho naopak užíváme.

Z odpovědí respondentů vyplývá, že špatné zkušenosti s autoškolou mohou mít vliv na psychiku člověka a ten může následně přestat s řízením, či s ním mít nějaký problém. Jsou zde však ale dva názory, co vám ta špatná zkušenost dá. První názor se domnívá, že špatná zkušenost je líp zapamatovatelná a je tak lepší se vyvarovat opakovaným chybám,

při kterých ta zkušenost nastala. Druhý oproti tomu oponuje, že danou situaci, kdy proběhla špatná zkušenost, má tendenci zapomínat, protože podvědomě si odmítá znovu připustit právě tu zkušenost, která mu byla nepříjemná. Negativní zkušenost ale může být příliš intenzivní, což je možné v případě dívek, které se setkávají v autoškole s nevhodným chováním instruktorů. V tomto případě je riziko vzniku posttraumatické stresové poruchy, která se objevuje převážně u dětí, ale i u dospělých je přibližně 30% šance na vzniknutí této poruchy (Štěpánek, 2019). Je i proto zapotřebí, aby v autoškole byly dobré podmínky pro všechny a eliminovali se negativní zkušenosti.

I když zkušenosti s autoškolou mají vliv na studenty v budoucnu. Z výpovědí respondentů je viditelné, že to hlavní pro to, aby odbourali špatné zkušenosti v autoškole, byla podpora jejich blízkých, kteří jim nadále s řízením pomáhali. Z odpovědí tedy vyplývá to, že i když jsou zkušenosti s autoškolou špatné, respondenty neovlivňují natolik, že by přestali řídit, když mají rodinu, která jim podá pomocnou ruku a tyto zkušenosti s nimi překoná. Je zde tedy vidět, že je při řízení auta důležité rodinné zázemí.

5. Závěr

V tomto výzkumu jsem se zabývala tématem genderových stereotypů za volantem z pohledu studentů autoškoly. Zkoumala jsem, jestli se v autoškolě genderové stereotypy vyskytují, dále jsem se také soustředila na zjištění stereotypů v životech respondentů před autoškolou a následně i na ovlivnění respondentů těmito stereotypy, se kterými se v autoškolě mohli setkat.

V rámci teoretické části jsem představila a vysvětlila základní pojmy, které se pojí s genderovými stereotypy, tedy gender vs. pohlaví, samotné genderové stereotypy, představené pak konkrétně ve vztahu k řízení auta a škole, genderové role a genderové role u dětí. Následně jsem představila teorii genderových skel, která se zabývá genderovými stereotypy a pomocí které je možné, i když mohou být skryté, je najít. Poslední kapitoly byly věnovány pojmu autoškola a s ním souvisejícím kritériím pro výkon povolání instruktora a výuce v autoškolě.

V rámci metodologické části jsem stanovila tři výzkumné otázky. *Jakým způsobem se studenti před autoškolou setkali s genderovými stereotypy ohledně řízení auta? Jakým způsobem se genderové stereotypy za volantem projevují v autoškolě? Jak zkušenosti s autoškolou ovlivňují studenty v budoucnu?* Na ty jsem hledala odpověď pomocí polostrukturovaných rozhovorů se čtyřmi ženami a čtyřmi muži, ze čtyř různých autoškol, kdy se jednalo vždy o jednoho muže a jednu ženu, kteří chodili do stejné autoškoly. Data s těmito respondenty byla vytvořena na základě předem definovaných tematických okruhů, které jsem vytvořila pomocí segmentace. Jednalo se konkrétně o osm témat rozdělených do třech částí podle výzkumných otázek. Následně jsem provedla deduktivní kódování rozhovorů.

Výsledky vyplývající z výzkumu ukazují výskyt genderových stereotypů za volantem v autoškolě. Není to však místo, kde se tyto stereotypy vyskytují nejvíce. Jejich projev je spatřován především v rodině studentů. Ne vůči studentům samotným, ti jsou rodinou v řízení auta podporováni, ale mezi jejich rodiči či prarodiči. To ukazuje na zbytky tradiční představy o rodině, která byla v minulosti hlavní představou, jak by to mělo v rodině vypadat. Žena v domácnosti, muž živitel rodiny. Tyto představy však nejsou samotnými členy rodiny viděny, považují je za samozřejmost, což dokazuje velkou sílu genderových stereotypů. Díky tomu se může stát, že jimi budou skrytě ovlivněni i studenti autoškoly. Ženy jsou sice nyní podporovány si řidičský průkaz udělat, ale díky těmto

stereotypům mohou nadále pochybovat o svých řídicích schopnostech a nevěřit si v řízení tolik jako muži, což dokazují i představené výzkumy, že tomu tak stále je. Na základě výsledků tohoto výzkumu by bylo zajímavé zjistit, jestli když jsou v rodinách reprodukovány genderové stereotypy týkající se žen za volantem (v případě matek či babiček), jsou také proti dcerám, poté co udělají autoškolu. Z výpovědi jedné respondentky, jde vidět, že děda, co se stereotypně projevoval proti babičce, jí naopak k řízení motivoval. Blíže jsem toto téma ale nezkoumala, tak by bylo zajímavé zjistit jak tomu je, případně proč reprodukovány nejsou.

Účelem práce bylo poukázat na stále přetrvávající genderové stereotypy za volantem, a to se i vyplnilo. Genderové stereotypy za volantem se vyskytují, jak v autoškolách, kde sice nebyly prokázány ve všech případech, ale i jeden případ poukazuje na to, že by se situace měla řešit. Tak v rodině studentů autoškoly, kde se s nimi, ač skrytě, setkali všichni studenti. Bylo by tedy dobré, aby se pojem genderové stereotypy dostal více do podvědomí a aby si lidé uvědomovali jeho problematičnost. Z výzkumu ale vyplývá, že znalost genderových stereotypů a jejich problémů mezi mladými lidmi je, takže jsme na dobré cestě.

Summary

In this research, I addressed the topic of gender stereotypes behind the wheel from the perspective of driving school students. I investigated whether gender stereotypes are present in driving school, I also focused on identifying stereotypes in the lives of the respondents prior to driving school and subsequently the impact of these stereotypes that the respondents may have encountered in driving school.

Within the theoretical part, I introduced and explained the basic concepts associated with gender stereotypes, i.e. gender vs. sex, gender stereotypes themselves, introduced then specifically in relation to driving and school, gender roles and gender roles in children. I then introduced the gender glass theory, which deals with gender stereotypes and through which it is possible, even though they may be hidden, to find them. The last chapters were devoted to the concept of driving school and the related criteria for the profession of driving instructor and driving school teaching.

In the methodological part, I set out three research questions. In what ways did students encounter gender stereotypes about driving before driving school? In what ways do gender stereotypes behind the wheel manifest themselves in driving lessons? How does the driving school experience affect students in the future? I sought to answer these questions through semi-structured interviews with four women and four men, from four different driving schools, with one man and one woman attending the same driving school each time. The data with these respondents was based on predefined themes that I created through segmentation. Specifically, these were eight themes divided into three parts according to the research questions. Subsequently, I conducted deductive coding of the interviews.

The results emerging from the research show the prevalence of gender stereotypes behind the wheel in driving school. However, this is not the place where these stereotypes are most prevalent. Their manifestation is mainly seen in the students' families. Not towards the students themselves, who are encouraged by their families to drive, but among their parents or grandparents. This shows the remnants of the traditional idea of the family, which in the past was the main idea of what a family should look like. Woman housewife,

man breadwinner. However, these ideas are not seen by family members, they are taken for granted, which shows the great power of gender stereotypes and it may be that even driving school students are secretly influenced by them. Although women are now encouraged to get their driving licence, these stereotypes may still make them doubt their driving ability and not have as much confidence in driving as men, which the research presented here shows is still the case. Based on the results of this research, it would be interesting to see if when gender stereotypes are reproduced in families regarding women behind the wheel (in the case of mothers or grandmothers), they are also against daughters after they pass their driving test. From the statement of one respondent, it can be seen that the grandfather who stereotyped against the grandmother, in turn motivated her to drive. I haven't researched this topic further though, so it would be interesting to find out how this is the case, or why they are not reproduced

The purpose of the thesis was to highlight the persistent gender stereotypes behind the wheel, and this has been fulfilled. Gender stereotyping behind the wheel does occur, as in driving school, where although it has not been proven in all cases, even one case shows that the situation should be addressed. As well as in the family of driving school students, where they were encountered, albeit covertly, by all students. It would therefore be good to make the concept of gender stereotyping more conscious and to make people aware of its problematic nature. However, research shows that there is knowledge of gender stereotypes and their problems among young people, so we are on the right track.

Použitá literatura

1. *Autoškoly. cz: Informace pro žáky autoškol* [online]. [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: https://autoskoly.cz/?page_id=180
2. BEM, S. L., 1993. *The Lenses of Gender: Transforming the Debate on Sexual Inequality*. New Haven: Yale University Press. ISBN 0-300-05676-1.
3. BEZROUK, A., 2015. *Význam pedagogického vzdělání pro učitele autoškol* [online]. Brno [cit. 2022-05-30]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/kpir6/Bezrouk__246363__diplomova_prace.pdf. Diplomová práce. Masarykova Univerzita.
4. BLACKSTONE, A. M., 2003. Gender Roles and Society. *SOCIOLOGY SCHOOL FACULTY SCHOLARSHIP* [online]. The University of Maine [cit. 2022-06-22]. Dostupné z: https://digitalcommons.library.umaine.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1000&context=soc_facpub
5. CNN PRIMA NEWS, CNN Prima NEWS, 2020. Ženy jsou statisticky lepší řidičky. Auto ale využívají jinak než muži. *Nejaktuálnější zprávy z domova i ze světa-CNN Prima NEWS* [online]. [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://cnn.iprima.cz/zeny-jsou-statisticky-lepsi-ridicky-auto-ale-vyuzivaji-jinak-nez-muzi-13710>
6. DEMOGRAFICKÁ STATISTIKA ČSÚ, 2019. *Obyvatelstvo podle pohlaví, věku a rodinného stavu* [online]. [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/151439704/30000420k01.pdf/e52f5c9e-1059-4437-83ee-69612f546af6?version=1.1>
7. DONTSOV, A. a A. KABALEVSKAYA, 2013. Gender Stereotypes among Road Users. *Psychology in Russia: State of the Art* [online]. [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/290616844_Gender_Stereotypes_among_Road_Users
8. ELLEMERS, N., 2018. Gender Stereotypes. *Annual Review of Psychology* [online]. [cit. 2022-06-22]. Dostupné z: <https://dspace.library.uu.nl/handle/1874/362624>
9. FAFEJTA, M., 2004. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. Nakladatelství Jan Piszkievicz. ISBN 80-86768-06-6.

10. FAUS, P., 2012. *Autoškola*. Grada. ISBN 978-80-247-4290-8.
11. HENDL, J., 2016. *Kvalitativní výzkum*. Portál. ISBN 978-80-262-0982-9.
12. HUILAN, L., 2015. Women are 'better' drivers than men. *Chinadaily.com.cn* [online]. [cit. 2022-06-22]. Dostupné z: https://www.chinadaily.com.cn/opinion/2015-06/15/content_21002713.htm
13. JARKOVSKÁ, L., 2013. *Gender před tabulí – Etnografický výzkum genderové reprodukce v každodennosti školní třídy*. Praha-Brno: Sociologické nakladatelství (SLON). ISBN 978-80-210-6098-2.
14. LI, M. a Z. LUO, 2019. The 'bad women drivers' myth: the overrepresentation of female drivers and gender bias in China's media. *Taylor and Francis online* [online]. [cit. 2022-05-30]. Dostupné z: <https://www-tandfonline-com.ezproxy.is.cuni.cz/doi/full/10.1080/1369118X.2020.1713843?scroll=top&needAccess=true>
15. MATĚJŮ, P. a N. SIMONOVÁ, 2013. Koho znevýhodňuje škola: chlapce, nebo dívky? Rozdíly v dovednostech, školních výsledcích a vzdělanostních aspiracích dívek a chlapců devátých tříd základních škol. *ORBIS SCHOLAE* [online]. [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: https://karolinum.cz/data/clanek/5012/OS_3_2013_08_Mateju.pdf
16. NOVOTNÁ, H. a kolektiv, 2019. *Metody výzkumu ve společenských vědách*. Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií. ISBN 978-80-7571-025-3.
17. OAKLEYOVÁ, A., 2000. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-403-6.
18. PETRUSEK, M. a kolektiv, 1996. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum.
19. SMETÁČKOVÁ, I., 2013. Společné, či oddělené vzdělávání dívek a chlapců. *Pedagogická orientace* [online]. Masaryk University Press [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: https://www.academia.edu/53761828/Spole%C4%8Dn%C3%A9_%C4%8Di_odd%C4%9Blen%C3%A9_vzd%C4%9Bl%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD_d%C3%A2vek_a_chlapc%C5%AF
20. SMETÁČKOVÁ, I., 2006. *Gender ve škole - Příručka pro budoucí i současné učitelky a učitele* [online]. Otevřená společnost, o. p. s [cit. 2023-05-02]. ISBN 80-903331-5-X. Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/Irena-Smetackova/publication/40343971_Gender_ve_skole_prirucka_pro_budouci_i_sou

- casne_ucitelky_a_ucitele/links/58bd57e745851591c5e75c8a/Gender-ve-skole-prirucka-pro-budouci-i-soucasne-ucitelky-a-ucitele.pdf
21. ŠTĚPÁNEK, P., 2019. VÝVOJOVÁ TRAUMATICKÁ PORUCHA: NOVÝ POHLED NA TRAUMATICKOU ZKUŠENOST V DĚTSTVÍ A ADOLESCENCI. *Československá psychologie* [online]. **63**(1) [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://web.s.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=3ca62529-b53f-4abe-bcb4-3b29e2932034%40redis>
  22. ŠUCHA, M., 2013. *Dopravní psychologie pro praxi. Výběr, výcvik a rehabilitace řidičů*. Grada. ISBN 978-80-247-4113-0.
  23. VAĎUROVÁ, L., 2011. Genderově stereotypní vzorce chování v pedagogické komunikaci na druhém stupni základní školy. *Studia pedagogica* [online]. **16**(1) [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <https://journals.phil.muni.cz/studia-paedagogica/article/view/18735>
  24. WEST, C. a D. H. ZIMMERMAN, 2008. Dělat gender. *Sociální studia* [online]. Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: https://journals.muni.cz/socialni_studia/article/view/5635/4731
  25. [247/2000 Sb. Zákon o získávání a zdokonalování odborné způsobilosti k řízení motorových vozidel \(zakonyprolidi.cz\)](#)

Teze bakalářské práce

Jméno a příjmení studujícího: Valérie Janebová

Předpokládaný název práce: Vliv genderových stereotypů na zkušenosti s autoškolou

Klíčová slova: gender, genderové stereotypy, genderové role, autoškola, žák/žákyně

Vedoucí práce: Mgr. Klaudia Teichman

Námět práce

Ve své bakalářské práci bych se chtěla zabývat genderem v autoškole. Konkrétně by mě téma zajímalo z pohledu žáků autoškoly, kteří si jí už prošli. Tvrzení, že ženy nepatří za volant bychom už mohli považovat za přežitok, ale stále se s ním, zejména u starší generace můžeme setkat. Je to svým způsobem pochopitelné, ženy se najednou dostaly do světa, ve kterém předtím existovali pouze muži. Před sto lety v USA byly ženy za volantem dokonce považovány za vážnou hrozbu pro stávající maskulinitu, muži se zkrátka nedokázali smířit s tím, že by ženy měly vykonávat stejné role jako oni (Berger, 1986). To všechno pramení z genderových stereotypů, se kterými se potýkáme bohužel i nyní. Genderovými stereotypy se rozumí rozdíly, které nám mají odlišovat muže a ženy, tyto rozdíly jsou ale uměle vytvořeny společností a často zaměňovány s rozdíly mezi pohlavími, to může být například tvrzení, že muži by měli být vyšší než ženy (Ellemers, 2018). Dále zde máme genderové role, to v podstatě znamená praktikování genderových stereotypů do společnosti. Jsou to role, které nám společnost předurčuje, nejčastější promítání těchto rolí do společnosti můžeme pozorovat ve větě, ženy by měly být v domácnosti, muži živit rodinu. To, už v dnešní době převážně neplatí, ale stále je pro některé ženy těžké vymanit se z těchto rolí a stejně tak pro muže. Problém je například v tom, když někteří muži vydělávají méně než ženy. Nemusí být ani společností odsuzováni, ale oni sami jsou odsouzeni sebou, protože jim jsou už od malička vštěpovány role, které by měli vykonávat. (Blackstone, 2003) V mnoha společnostech se proto stále můžeme setkat s genderovou předpojatostí, která ovlivňuje i postoje k řízení. Podle čínské tradice by muži měli pracovat mimo domov, ženy v rámci domova, což znamená že ženy by neměly mít povoleno řídit. Pro muže to byla urážka, když ženy začaly pronikat do této sféry a pro mnohé bohužel stále je. (Huilan, 2015)

Tématu genderových stereotypů vůči ženám za volantem se věnovalo spousta výzkumníků. Jedním z nich je Muyang Li, který se zaměřuje na mýtus žen jako špatných řidiček v Číně. Pomocí textové analýzy se dobral ve svém výzkumu k výsledku, že ženy

sice mají daleko menší nehodovost při řízení než muži, to může být také podmíněno tím, že jejich doba na strávená na silnici není srovnatelná, ale když se v článku píše o nehodě je u toho poměrně častěji vyobrazována žena. Například časopis Weibo má ve svém obsahu o nehodách až 94 % zmínek o ženách. Ženy jsou tedy schválně médií vyobrazovány jako špatné řidičky, i když to vůbec nemusí být pravda (Li, 2019).

Tématem autoškoly, konkrétně vzděláním instruktorů v ní, se zabýval ve své diplomové práci *Význam pedagogického vzdělání pro učitele autoškoly* Antonín Bezrouk. Pedagogické vzdělání instruktorů autoškol není povinné pro výkon tohoto povolání. Což právě může mít za výsledek nesprávně zvolené jednání vůči svým žákům, i z hlediska genderu. Za cíl by tedy mělo být kladeno vzdělání učitelů autoškoly, s čímž oni sami souhlasí, jak se ukázalo ve výsledcích z kvantitativního šetření autora (Bezrouk, 2015). Bylo by to určitě krokem vpřed a zamezilo by se špatným zkušenostem s autoškolou z důsledku nedostatečného vzdělání instruktorů.

Mě by v mé práci zajímal pohled žáků a jejich zkušenosti s autoškolou, ale nejenom to. Zajímá mě, jestli bylo jejich vnímání autoškoly ovlivněno tím, jak se u nich doma přistupovalo k genderovým stereotypům a rolím, jak moc je autoškola ovlivnila a jak jsou na tom s řízením nyní pod vlivem všech těchto skutečností. Myslím si, že je důležité se tomuto tématu věnovat, protože v dnešní moderní době je poměrně obvyklé, že se z místa na místo dostáváme především autem, a proto je žádoucí, aby se ženy či muži, také mohou být ovlivněni genderovými stereotypy jako, že muž musí být prvotřídním řidičem, nebáli sednout za volant.

Předpokládané metody zpracování

V bakalářské práci mám v plánu k zodpovězení výzkumných otázek využít kvalitativní metody. Výzkum pak bude konkrétně veden formou polostrukturovaných rozhovorů v rámci, kterých budu mít předpřipravené otázky, abych respondenty lépe navedla a dobraly jsme se společně k tomu, co chci zjistit. Vzhledem k tomu, že mým respondentem může být kdokoliv, kdo si prošel autoškolou a je ve vybrané věkové skupině, což je mnou vybraná věková skupina 35–45 let, nebude těžké sehnat dostatečný počet respondentů, protože většina lidí v dnešní době řidičský průkaz má. Mohu využít i metodu sběru dat zvanou snowball sampling, protože bude určitě časově nejvýhodnější. Zním totiž ve svém okolí osoby ve vybrané věkové skupině a ty mi mohou následně doporučit své známé ve stejné věkové skupině. Důležité bude, aby měla stejný počet mužů

a žen, nejméně budu potřebovat celkem šest respondentů, a aby jednotliví respondenti neměli zkušenosti se stejnou autoškolou.

S vybranými respondenty tedy provedu polostrukturované rozhovory, které budou probíhat převážně osobně, aby se mi respondenti více otevřeli, či případně online formou. Rozhovory budou nahrávány a následně analyzovány.

Etické souvislosti zvažovaného projektu

Jelikož chci rozhovory nahrávat, protože mi poskytnou nejpřesnější zaznamenání, obeznámím s touto skutečností své respondenty ještě před začátkem rozhovoru, a kdyby nesouhlasili, rozhovory nahrávané nebudou. Také je obeznámím s účelem rozhovoru a jak budu s daty dále nakládat. Veškeré informace budou v souladu s informovaným souhlasem, který se svými respondenty podepíšu. Jména respondentů uváděna nebudou, zůstanou anonymní. Pokud bude třeba, rozliším je pomocí jiných, vymyšlených jmen. Rozhovory, které proběhnou dám po přepsání svým respondentům přečíst a pokud nebudou souhlasit s uveřejněním některých částí rozhovoru, vynechám je.

Orientační seznam literatury

26. BERGER, M. L. (1986). Women drivers!: The emergence of folklore and stereotypic opinions concerning feminine automotive behavior. *Women's Studies International Forum*, 9(3), doi:10.1016/0277-5395(86)90061-0
27. BLACKSTONE, A. M., 2003. Gender Roles and Society. *SOCIOLOGY SCHOOL FACULTY SCHOLARSHIP* [online]. The University of Maine [cit. 2022-06-22]. Dostupné z: https://digitalcommons.library.umaine.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1000&context=soc_facpub
28. DOBSON, A. a kolektiv, 1999. Women drivers' behaviour, socio-demographic characteristics and accidents. *ScienceDirect* [online]. 31(5) [cit. 2022-05-30]. Dostupné z: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0001457599000093?ref=pdf_download&fr=RR-2&rr=7136f54db9a8b35d
29. ELLEMERS, N., 2018. Gender Stereotypes. *Annual Review of Psychology* [online]. [cit. 2022-06-22]. Dostupné z: <https://dspace.library.uu.nl/handle/1874/362624>
30. FAFEJTA, M., 2004. Úvod do sociologie pohlaví a sexuality. Jan Piszkiwicz. ISBN ISBN 80-86768-06-6.
31. HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008, 407 s. ISBN 978-80-7367-485-4
32. HUILAN, L., 2015. Women are 'better' drivers than men. *Chinadaily.com.cn* [online]. [cit. 2022-06-22]. Dostupné z: https://www.chinadaily.com.cn/opinion/2015-06/15/content_21002713.htm

33. KARSTEN, H., 2006. *Ženy – muži: Genderové role, jejich původ a vývoj*. Portál. ISBN ISBN 978-80-7367-145-7.
34. LI, M. a Z. LUO, 2019. The ‘bad women drivers’ myth: the overrepresentation of female drivers and gender bias in China’s media. *Taylor and Francis online* [online]. [cit. 2022-05-30]. Dostupné z: <https://www-tandfonline-com.ezproxy.is.cuni.cz/doi/full/10.1080/1369118X.2020.1713843?scroll=top&needAccess=true>
35. ÖZKANA, T. a T. LAJUNEN, 2006. What causes the differences in driving between young men and women? The effects of gender roles and sex on young drivers’ driving behaviour and self-assessment of skills. *ScienceDirect* [online]. 9(4) [cit. 2022-05-30]. Dostupné z: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1369847806000167?casa_token=NfHVzEXrTwAAAAA:Twaiab4wtxHLA1QjVJ-ByQSkEuB0Y5Ejq6q_7hVXnKSp8MM5uR5SQLDfXa9wYIAaxZRz0r_hCEX
36. ŠEBESTOVÁ, J., 2005. Fakta a mýty o sexuálním obtěžování. Gender rovné příležitosti výzkum [online]. Sociologický ústav AV ČR, 6(2) [cit. 2022-05-30]. Dostupné z: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=75202>
37. VOJTÍŠEK, P., 2012. Výzkumné metody: Metody a techniky výzkumu a jejich aplikace v absolventských pracích vyšších odborných škol. Praha: Vyšší odborná škola sociálně právní. ISBN 978-80-905109-3-7.
38. WEST, C. a H. ZIMMERMAN, 2008. *Dělat gender* [online]. Brno: Sociální studia [cit. 2022-05-30]. Dostupné z: https://journals.muni.cz/socialni_studia/article/view/5635
39. [247/2000 Sb. Zákon o získávání a zdokonalování odborné způsobilosti k řízení motorových vozidel \(zakonyprolidi.cz\)](#)
40. [Informace o Asociaci autoškol ČR \(asociaceautoskol.cz\)](#)